БАН — Археологически институт с музей
КК—Дирекция „Музеи, галерии и археологически проучвания“
ОСК — Дирекция „Културно-историческо наследство“
МИХАЙЛОВГРАД

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОТКРИТИЯ И РАЗКОПКИ ПРЕЗ 1981 ГОДИНА

XXVII Национална конференция по археология в Михайловград

Михайловград, 1982 година

Б А Н – АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ИНСТИТУТ С МУЗЕЙ
КК – ДИРЕКЦИЯ "МУЗЕИ, ГАЛЕРИИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ"
ОСК – ДИРЕКЦИЯ "КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО"- МИХАЙЛОВГРАД

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОТКРИТИЯ И РАЗКОПКИ ПРЕЗ 1981 ГОДИНА

XXVII Национална конференция по археология
в Михайловград

Михайловград, 1982 година

Редакционна колегия:
Проф.В.Велков /отговорен редактор/
н.с.Г.Кузманов
н.с.Ст.Станилов
Е.Владикова/секретар/

I. ПРАИСТОРИЯ

С.Иванова

ПРОУЧВАНЕ НА ПАЛЕОЛИТНИ НАХОДИЩА В РОДОПИТЕ

През 1981 година са продължили проучванията на палеолитните находища в района на х."Орфей", с.Борино, Смолянски окръг.

Находище "Носът" - Разположено е на 8-метрова тераса на река Craймаклиев дол на около 1300 м н.м.в. С мрежа от сондажни изкопи разположена върху терасата е започнало изясняването на стратиграфията на отложенията и характера на находището. Намерени са над 200 артефакта със средно палеолитен /мустерски характер/ и следи от използуване на левалуазка техника / ядра, стъргала, ретуширани отломъци и пластини, левалуазки отломъци /. Средно палеолитните материали лежат в песъчливо - глинест пласт на дълбочина 100 - 150 см от повърхността. В този пласт са разкрити мразови клинове и полигонални структури типични за перигляциалната зона и за пръв път открити на територията на нашата страна. Тяхното възникване е свързано с локални перигляциални зони, възникнали при застудяване на Вюрм /70 000 - 50 000 год.пр.н.е. / на тази височина.

Находище "Чучурът" - разположено на трудноразграничима тераса на десния бряг на дере покрай пътя за с.Борино. При разкопките са открити над 1000 артефакта, които типологически се отнасят към края на плейстоцена. Сред оръдията се срещат пластинки със затъпяващ ретуш, микропластинки, стъргалки, резци, оръдия с полушийка и пр. Ядрата са в напреднала или крайна фаза на експлоатация, като преобладават едноплощадковите ядра на пластинки. Находките се разкриват още при контакта на хумоса със залягащите под него песъчливи глини с чакъл. По-нататъшните изследвания трябва да установят стратиграфската позиция на пластовете с находките и прецизират характера на находището.

При обхождането на проучваната зона в района на Катранджи дере /горски район 190/ е констатирано наличие на кремъчни късове, корекции и артефакти, което говори за съществуване на палеолитни находища в този район.

Н.Сираков, С.Сиракова, И.Гацов, С.Иванова

ПАЛЕОЛИТНИ ПРОУЧВАНИЯ В ЛОВЕШКИ ОКРЪГ

През 1981 година е започнал първият етап от програмата за проучване на палеолита и мезолита в окръга.

1. Теренни обхождания на карстовите райони в окръга.

Събрани са материали и данни за изработване на пълен каталог на пещерите в окръга, които са над 300. По време на обхожданията е установено, че около половината от тях представляват интерес като археологически обекти. През първия сезон на проучванията са събрани подробно геоморфологически, спелеологически и седиментологични данни за 64 пещери и прилежащите им микрорайони.

2. Сондажни проучвания.

Във входния коридор напещарата "Топля" при с.Голяма Желязна са били направени три сондажа за установяване на стратиграфията и на перспективите за системни проучвания. Установено е, че горните пластове са чувствително нарушени от многобройни иманярски изкопи. Единствено в един от сондажите са открити ненарушени къснопрейстоценски пластове, съдържащи кремъчни артефакти от втората половина на късния палеолит.

И.Гацов

ТЕРЕННИ ПРОУЧВАНИЯ ЗА ЛОКАЛИЗИРАНЕ НА ПАЛЕОЛИТНИ ОБЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ВАРНЕНСКИ ОКРЪГ

Проучванията на палеолитната група през миналата година във Варненски окръг са били насочени към изследване на част от пещерите и навесите в този район, с цел регистрирането на подходящи обекти със запазени плейстоценски седименти. Освен това са били изследвани и терасите на реките Камчия и Провадийска и техните притоци с оглед изясняването на тяхната стратиграфия и локализирането на открити палеолитни находища.

Проучванията са обхванали 19 пещери в районите на селата Арковна, Сладка вода, Белослав, Чайка, Манастир и гр.Провадия.

В местността "Кривината" при "Чудните скали", Марин тепе край гр.Георги Трайков и в подножието на крепостта "Овеч" край Провадия е установено наличието на кремъчни артефакти. Морфологичните особености на събрания кремъчен материал предполагат като работна хипотеза, нуждаеща се от по-нататъшна проверка, плейстоценския характер на част от находките от "Марин тепе". При обхожданията са локализирани и две находища на кремъчни суровини: при Марин тепе - восъчно - кафяв под формата на конкреции и при "Овеч" - сиво-черен, под формата на жили и конкреции, което предполага, че населението на тези райони през плейстоценна и през по-късните епохи е познавало и използувало местни суровини.

С.Сиракова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ПАЛЕОЛИТНОТО НАХОДИЩЕ ПРИ с.МУСЕЛИЕВО, ПЛЕВЕНСКИ ОКРЪГ

През 1981 година е била продължена работата в основните изкопи на обекта. Изяснени са някои спорни проблеми, относно стратиграфията на отложенията. Откритите палеолитни артефакти &над 600 бр./ попълват колекцията от предишните сезони и значително обогатяват възможностите за по-пълната интерпретация на технологията, типологията и за датирането на находището. Между палеолитните артефакти по-голямо внимание заслужават оръдията / 47 бр. / Представени са следните типологически групи оръдие: левалуазки отломъци, стъргала, резци, пробои, оръдия с оформена с ретуш вдлъбнатина, оръдия с назъбващ ретуш и листовидните двустранно обработени оръдия, открити главно в пласт.

През този сезон са открити прослойки от вулканична пепел, които представляват единствените по рода си за сега следи от вулканична дейност и сеизмични трусове в тази част на Европа през периода на Вюрмското заледяване.

Продължила е работата и в сондажните изкопи, целящи установяване на първоначалното местонахождение на палеолитната работилница и комплексно изясняване на стратиграфията в находището, както и в целия микрорайон.

Л.Перничева

СОНДАЖНИ ПРОУЧВАНИЯ НА ПРАИСТОРИЧЕСКИ ОБЕКТИ В РАЙОНА НА с.КАТУНЦИ И с.ПЕТРОВО, БЛАГОЕВГРАДСКИ ОКРЪГ

Проучени са праисторически обекти, локализирани и зарегистрирани при обхожданията на комплексната археологическа експедиция "Струма" през 1980 година. Целта на проучванията е била в рамките на не големи сондажи да се установи стратиграфията на обектите и тяхната културно-хронологическа принадлежност.

Село Ковачено, м.Ковачевски подини

Селището заема площ около 10 декара върху найюжната част на широк, плосък водораздел, спускащ се към десния бряг на р.Пиринска Бистрица. Направени са два сондажа. Културният пласт в сондаж 1 съдържа следи от три хронологически нива, маркирани от части от питоси, част от пещ и други материали. В основата на сондажа са разкрити сектори от различни по дълбочина ями, наситени с много материали, между които и цели съдове. Функционалното предназначение на ямите

на площта на сондажа не е установими. Второто ниво в този сондаж носи ясни белези от опожарено жилище, строено от плет и глинена замазка.

В сондаж 2 културният пласт има следи от две нива. По-ранното от тях е опожарено и отговаря на опожареното ниво в сондаж 1.

Керамичният материал дава основание селището да се датира към ранният неолит, вароятно към неговия среден и по-късен етап. Рисуваната с бял и кремав орнамент върху червен фон керамика има паралели в групата Чавдар - Кремиковци и някои сходства с групата Анзабегово в Югославия.

с.Катунци, м.Марчин

Селището е заемало площ от около 5 - 6 декара на хълмистия долинен склон на долината на Пиринска Бистрица, южно от с.Катунци. Проучванията се проведоха в рамките на два сондажа. В първия сондаж, който се намира в югозападната периферия на селището културният пласт е незначителен и материалът излиза от части на одве не големи ями. Вторият сондаж дава данни за еднослойно селище. Пластът е наситен с опожарени мазилки от горял жилищен хоризонт, които запълват от части и две ями с различни размери. В комплекса на фините и обикновени съдове преобладава групата на сива и черна монохромна керамика с биконични или цилиндрично-конични форми и орнамент от хоризонтални, вертикални и зиг-заг канелюри. В някои форми личат раннонеолитни традиции. На този етап на проучвания материалът може да бъде отнесен приблизително към периода на средния неолит.

с.Петрово, м.Беглика

Обектът се намира на 8 км югоизточно от с.Петрово, в средните части на планината Славянка. Заема площ от

2-3 декара върху най-южната площадка на възвишение спускащо се към десния бряг на Петровската река. Проучванията се извършиха в рамките на три сондажа. Орницата е наситена с фрагментиран керамичен материал от средната /?/ бронзова епоха. Основният пласт в сондаж 1 и 3 съдържа следи от един опожарен жилищен хоризонт. В сондаж 3 е разкрита част от опожарено жилище с добре запазена основа на глинена пещ и съдове от същия хоризонт.

Керамичният материал показва типологическа връзка със средно и къснонеолитните селища, проучени и зарегистрирани в района /при с.Катунци, при с.Долна Рибница/. Финната сивокафява, сивочерна и сива керамика с биконични профили и рядко срещан орнамент от канелюри, едно развитие на съдовете с вертикални дръжки, поява на дръжки с роговидни израстъци и други елементи в керамика, дават основание селището да се датира към периода на късния неолит.

Н.Гиздова, К.Кънчев

Разкопки на къснонеолитни седалище при с.Калугерово, Пазарджишки окръг

Селището е било открито при прокарване на автомагистралата "Тракия" и частично проучено през 1977 г. През 1981 година разкопките са обхванали нова площ, където се е оказало, че културните напластявания са унищожени при съвременните пътно-строителни работи. Посредством многобройни сондажи в околни терени са били открити останки от антично селище.

Установено е, че праисторическото селище е било еднослойно. То принадлежи към културната група Караново IV.

М.Чохаджиев

РАЗКОПКИ НА ПРАИСТОРИЧЕСКОТО СЕЛИЩЕ КРАЙ с.ГЪЛЪБНИК , ПЕРНИШКИ ОКРЪГ

През 1981 година разкопките са продължили в централната част на селище, където е разкрита част от средновековен некропол с 20 гроба от XI век.

Потвърдени са досегашните наблюдения от сондажите в южната, източна и северна част на селището. До 0.80 м теренът е силно разрушен при селскостопански работи, ями и погребения от средновековието и античността. За кратко време мястото е обитавано и през ранната бронзова епоха. Поради тези причини късно и средненеолитните хоризонти са напълно разрушени и материалите разбъркани. Много ями и вкопавания са нарушили и раннонеолитния пласт. До сега са проучени и останките от късните етапи на ранния неолит. Те показват своеобразно културно развитие за тази част на страната и изпитват влияние от различни посоки. Отделни находки дават основание за синхронизация със Старчево III – IV – Анзабегово – Връшник в Югославия, Градешница – Мало поле във Врачанско и етапите Караново II-III и Караново II в Тракия. Започнало е проучването на хоризонта, идентичен на II хоризонт от праисторическото селище в кв.Ленин на гр.Перник.

П.Станев

Археологически разкопки на неолитното селище при с.Самоводене

Неолитното селище се намира на територията на съвременното село Самоводене, разположено върху средно висока тераса на левия бряг на река Янтра.

През 1981 г. е извършено проучване с цел доизясняване на стратиграфията на строителни хоризонти от ранния неолит.

Открити са сигурни следи от опожарени жилища в X и XI строителни хоризонти. Получено е ново потвърждение, че през ранния неолит селището не е било изоставяно от обитателите си.

Най-ранните - IX,X, и XI строителни хоризонти на неолитното селище при самоводене се синхронизират сКараново II в Тракия, Овчарово - гората и I строителен хоризонт от селищната могила Голямо Делчево, в Североизточна България, неолитното селище Мало поле при Градешница в Северозападна България, фазите Криш III и IV и Чирчеа III и IV в Румъния и края на култура Старчево в Югославия.

М.Кънчев, Т.Кънчева

РАЗКОПКИ НА ПРАИСТОРИЧЕСКОТО СЕЛИЩЕ ОТ КЪСНИЯ НЕОЛИТ,ЗАПАДНО ОТ НОВА ЗАГОРА

Спасителните разкопки на селището са продължили и през 1981 г.

В Централния сондаж е извършено почистване на трети строителен хоризонт. Достигнато е стерилна почва. Разкрити са основите на жилища, което вероятно продължава и на нивото на четвърти строителен хоризонт. В жилището са намерени голям брой късове отухлена стенна мазилка. Размерите и очертанията му не са точно определени. Предстои окончателното му проучване.

На юг от централния сондаж е направен сондажен изкоп, където са установени два строителни хоризонта. На нивото на втори строителен хоризонт са разкрити основите на жилище, в което са намерени голям брой късове отухлена стенна мазилка, замазка от пещ, мелница и керамика тип Караново III - Веселиново. Предстои окончателното му проучване.

Във връзка с търсене некропола на селището са прокопани пет траншей - на север, запад и юг от централния сондаж. Намерени са доста материали, отнасящи се към периода Караново от IV.

При разкопките са намерени сравнително малко на брой оръдия на труда от камък, кремък, кост и рог на елен.

Интерес представляват култувите предмети: шест цели и фрагментирани глинени идоли, украсени с врязък-орнамент, инкрустиран с бяла материя; глинен модел на боздуган; овален глинен предмет, украсен с врязан геометричен орнамент; фрагменти от култуви масички; четири фигурки на животни; фрагменти от глинени дискове.

Най-голямо е количеството на керамиката. Преобладават съдове със сферична и биконична форма, някои от които са богато украсени с врязан и инкрустиран с бяла материя орнамент, резки, пъпки и др.

Проведените археологически разкопки имат значение за изучаване културата на късния неолит и прехода към халколита в Тракия.

Х.Тодорова, Т.Димов

РАЗКОПКИ НА ОБЕКТ ДУРАНКУЛАК

През 1981 г. са продължили разкопките на Големия остров край с.Дуранкулак, Толбухински окръг. В западната периферия на острова е било установено, че културният пласт от късната бронзова епоха продължава и в този сектор. Проучен е нов обширен комплекс от абсидни сгради с каменен цокъл. Откритата керамика представлява ранен етап от причерноморския вариант на културата Кослоджени и може да бъде датирана към края на XIII век пр.н.е.

На задния бряг на Дуранкулашкото езеро, продължило проучването на неолитния и енеолитен некропол. Разкопани и проучени са 168 погребения от новокаменната и каменномедната епохи, с което общият брой на гробовете в некропола достигна 215. Некрополът е разположен на възвишение.

Нивото на древната, неолитна и енеолитна, земна повърхност се маркира от откритите керамични килими. Следи от извършваните в некропола погребални угощения и обряди.

В най-високата част на възвишението има значително струпване на неолитни гробове, често застъпени един с друг. В повечето случай погребаните индивиди са положени изпънати по гръб, понякога по очи или обърнати с глава на север или на ляво. В тези гробове рядко се открива погребален инвентар – укражения и накити от спондилус, малки по размери керамични съдове, малахитови маниста и др.

В един от секторите се откри група скелети в основно положение. Мъртвите са били поставени по гръб със свити нагоре крака или пък в седнало положение. Понякога трупът е бил подпрян с плочести камъни. При едно от погребенията е открит питос, датиращ комплекса към времето на средния енеолит.

В южния край на възвишението,отделно от досега разгледаните гробове са открити първите в некропола късноенеолитни погребения. Те правят впечатление с по-богатия си инвентар. Погребаните по-често са положени изпънати по гръб, а порядко в положение хокер на дясно с глава на север. Гробовете са покрити с каменни плочи. Това явление навярно трябва да се свърже с началото на използуваните на наземна каменна архитектура от местното население. По ввоя характер откритите погребения демонстрират редица общи черти с Мариуполския и синхронните му некрополи от южно-руските степи, без да се отклоняват особено от погребавния ритуал на културата Варна. Особен интерес предизвиква разкрития гроб № 211 с богатия си погребален инвентар – 2 медни и 2 спондилусови гривни, колан от пластини от зъб на глиган, диадема от спондилусови маниста, керамични съдове и една огърлица от златни и халцедонови маниста.

Златна спирала е открита и близо до гроб № 210.

Проучванията през 1981 г. разкриват нови, непознати страни на погребалния ритуал през неолита и енеолита, дават богат антропологически материал, който ще осветли допълнително въпросите свързани с произхода на неолитното населениев Добруджа и връзките му с южно-руските степи.

Х.Тодорова

Проучвания на къснонеолитното и раннонеолитното селище при с.Тополница, Благоевградски окръг

Проучена е площ от 500 м^2 от най-горния пласт, който представлява съвременна орница. В него се откриват многобройни керамични фрагменти, оръдия на труда и идолна пластика. Открит е частично запазен женски идол в дете на ръце. Интерес представляват произведенията на кварцитната индустрия, обработени от Н.Скакун. Ной-горният пласт се отнася към прехода от късния неолит към ранния енеолит и има най-близки паралели със селищната могила Парадимини в Северна Гърция.

А.Радунчева

ПРАИСТОРИЧЕСКО СЕЛИЩЕ ДО с.СЕДЛАРЕ, КЪРДЖАЛИЙСКИ ОКРЪГ

Праисторическото селище до с.Седларе е разположено на самия висок ляв бряг на р.Върбица. През 1981 г. е било проучено най-късното енеолитно селищно ниво. Разкрити са три изцяло запазени жилища и части от още три. Начинът им на градеж е различен от всичко известно до сега у нас от този период. Стените са били глинобитни, облицовани с ломени плочи. Разкрита е постройка с производствен характер за изработване на глинени съдове, кремъчни сечива и места за започване на вече готови каменни оръдия на труда.

Разчистено е и помещение със съоръжение за погребване на култови предмети.

Определен интерес представлява укреплението на селището, изградено от трамбована глина, облицовано от вътре и отвън с ломенни каменни плочи. Установено е, че селището е имало два входа – на южната и северната страна на укрепителната стена. На 8 места по цялата дължина са открити кръгли бастиони, изградени от речни волутъци и облицовани с ломени каменни плочи. Всеки вход е фланкиран от по два бастиона.

Керамичният материал дава възможност селището да се датира в началото на втората половина на енеолита.

М.Кънчев, Т.Кънчева

РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩНАТА МОГИЛА ОТ ХАЛКОЛИТА, СЕВЕРНО ОТ с.СЪДИЕВО

През 1981 г. е бил проучен изцяло III и отчасти IV строителен хоризонт на могилата.

Разкрити са основите на две жилища с правоъгълен план от III строителен хоризонт и четири в IV хоризонт. Във всяко от тях е открита пещ. Прадставляват интерес откритите зърнохранилища с големи размери, които свидетелствуват за силно развито земеделие в Тракия през този период.

В северозападната част на проучения сектор между III и IV строителен хоризонт се забелязва хиатус. Материалите, открити в IV строителен хоризонт се отнасят към култура Марица-Караново V. Заслужават внимание намерените в жилище от този хоризонт два съда с лалевидна форма, единият от които е украсен с врязани линии, инкрустирани с бяла материя, а другия – с графит.

В проучения сектор са намерени 18 цели и фрагментирани идоли от глина, камък, мрамор и кост. Някои от тях не са довършени, което говори, че те са изработвани в самото селище.

Ст.Чохаджиев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЕНЕОЛИТНОТО СЕЛИЩЕ "ЧАРДАКО" – с.СЛАТИНО, КЮСТЕНДИЛСКИ ОКРЪГ

Праисторическото селище се намира на около 1 км западно от с.Слатино и на 1.5 км източно от р.Джерман.

Прекарването на път за селскостопански нужди е наложило провеждането на спасителни археологически разкопки.

Направени са два сондажа с обща площ 120 м^2.

Първият сондаж попада върху периферията на селището, където културният пласт няма точна стратиграфия.

Във вторият сондаж са установени 4 строителни хоризонта, с части от жилища всяко от които строено върху развалините на по-ранното.

Открити са оръдия на труда с голямо типологическо разнообразие, изработени от кремък, кост и рог, както и голямо количество керамика – около 50 цели и годни за реставрация съдове.

Грубата керамика е представена от съдове с биконична форма. Остриетата са предимно плоски, която особеност се среща рядко в керамиката от западна България. Разпространена е инкрустираната украса, разположена обикновено на пояса, като неорнаментирана остава долната част на съдовета. Голям е броят на съдовете украсени с врязани орнаменти. – тип"стълбичка" .

Фината керамика е представена от съдове с подобни профили. Украсата е нанесена предимно с позитивен графичен орнамент, но не е рядкост и рисуването с червена боя.

Открити са множество антропоморфни фигурки, култови масички, гривна от средиземноморската мида спондилус, зооморфни фигурки и др. Интересен е един предмет с врязана украса – вероятно пиктограма.

Материалите от Слатино показват своеобразен облик на ранноенеолитната култура от горното течение на р.Струма в Югозападна България. Керамиката представлява западен вариант на културата Марица I-III. Близки аналогии се откриват на Север - в Софийското поле и Градешница,Врачанско, с.Винча - С в Югославия и на Юг - в Дикили таш - Гърция.

Ил.Ангелова

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩНА МОГИЛА ПРИ ТЪРГОВИЩЕ

С проведените през 1981 година спасителни разкопки на този обект бе приключено неговото проучване. Проучени са били нови три строителни хоризонта, силно разрушени от строителството на напоителен канал. В

Втори жилищен хоризонт не е опожаряван и се състои от 20 жилища и помещения с правоъгълна форма. Те са разположенни от двете страни на улици с ширина 1-2 метра.

Трети жилищен хоризонт се състои от 15 жилища с правоъгълен план. Те са разположени на групи между две перпендикулярни по между си улици, чиято ширина е два - три метра. Четвърти жилище хоризонт има 14 жилища разположени от двете страни на две улици с посока север-юг, които имат ширина 2-3 метра. Жилищата имат правоъгълна илилеко трапецовидна форма.

И в трите хоризонта подовете са от гредоред, върху който се нанасяни глинени замазки в жълт, червен и сив цвят.

Пещите от II и III хоризонт имат чакълеста конструкция, а в IV хоризонт тя липсва.

И трите хоризонта са укрепени с глинесто - чакълест вал с ширина два метра, който има вход само от север.

Сред находките правят впечатление плоските костени веобразни оръдия, каменно длето с костена дръжка, глинено култово стълбче украсено с бяла боя и множеството модели на жилища, украсени с врязан орнамент.

Фината керамика има цилиндрично-конични форми и украса от графит, комбиниран понякога с врязан орнамент или с инкрустация от бяла или червена боя.

Сред грубата керамика се срещат бъчвовидни и вазовидни гърнета и паници, украсени с барботино и дълбоки гърнета с цилиндрична форва и плещи, по които има винаги варовиков налеп отвътре.

Находките и керамиката датират обекта в средния енеолит и намират аналогии с културата Поляница в Североизточна България.

В.Гергов

АРХЕОЛИГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ПРАИСТОРИЧЕСКОТО СЕЛИЩЕ м."РЕДУТИТЕ" при с.ТЕЛИШ, ПЛЕВЕНСКИ ОКРЪГ

Археолгическите разкопки през 1981 година са имали за цел по-нататъшното проучване на северния и южния сектор на праисторическото селище. Разкопана е площ от 600 кв.м. Разкрити са изцяло 6 жилища от I хоризонт, две от II и 4 от III хоризонт. Потвърдени са досегашните данни за стратиграфията на обекта, - 3 строителни хоризонта, отнасящи се към IV хил.пр.н.е. Пробите по метода на C_{14} направени в Берлинската лаборатория датират обекта в границите на 3450-3250 г.пр.н.е. и не противоречат на археологическата датировка.

I-ви хоризонт се отнася към късния халколит на етнокултурния район Криводол - Салкуца - Бубани - Бакърно гумно.

II - ри хоризонт е финала на халколита в горепосочения район.

III --ти хоризонт - култура Телиш се отнася към преходния период между халколита и бронзовата епоха, или най-ранната брознова епоха. Въпросът за мястото и терминологията все още стои открит.

Отличната стратиграфска позиция на I и II хоризонт позволява те да бъдат разгледани като затворени комплекси, което подкрепено от изключително запазения и богат археологически материал позволява същите да се превърнат в еталон при досегашните и бъдещи проучвания на две фази от развитието на късния халколит.

Интерес представляват антропоморфната и зооморфна пластика – статуетка на седнала върху трон богиня, глинена статуетка на мъж, конична паница с полирана повърхност, с нарисувани две змии и геометрични орнаменти нанесени с бяла, червена боя и графит.

М.Димитров

ОТЧЕТ ЗА РАЗКОПКИТЕ НА ПРАИСТОРИЧЕСКО СЕЛИЩЕ В РАЙОНА НА ВУЗ КРАЙ СТАРА ЗАГОРА

На 5 км западно от Стара загора край новостроящия се ВУЗ са направени малки по обем проучвания на селище от халколита и ранния период на старожелязната епоха. Селището от халколита е от т.н. открит тип. От него са разкрити няколко сметни ями. В тях са намерени животински кости, оръдия на труда, късчета медна руда, окислени медни предмети и груба керамика, характерна за културата Караново VI етап Б – начало на етап С. Размерите и плановете на жилищата не могат да се установят.

В южната част на селището от халколита са открити 3 жилища на поселение от ранния етап на старожелязната епоха. Едното е запазено изцяло, а другите са засегнати от съвременен канал. Жилищата се намират непосредствено едно до друго. Имат неправилна правоъгълна форма. Изградени са от набити един до друг колове, преплетени с пръти и обмазани с глина. В тях са намерени керамични фрагменти и част от глинена чаша, които са сходни с по-грубата, работена на ръка букел – и щемпелована керамика от Троя VII б 2. У нас подобна керамика е намерена при гара Свиленград и Пшеничево и се датира в I половина на XII век пр.н.е.

И.Иванов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ВАРНЕНСКИЯ ХАЛКОЛИТЕН НЕКРОПОЛ

През отчетния сезон са проучени 25 гроба. При ос[illegible] тях са символични от т.н. трети тип, четири грома съдържат скелети в изпънато положение по гръб и в 12 случая скелетът е намерен разрушен и не е възможно да се установи неговото положение и ориентация. Гробният инвентар от мед, камък, кремък, кост и глина повтаря форми, известни от предишните сезони. Нова разновидност на антропоморфните златни пластинки представлява един екземпляр, най-близък по форма с такава находка от Мойград, по настоящем в Националния исторически музей в Букурещ. Открити са също още 10 златни предмети от известни от некропола типове.

А.Бонев, Г.Александров

РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩЕТО В МЕСТНОСТТА БАГАЧИНА КРАЙ СЕЛО СТАЛИЙСКА МАХАЛА, МИХАЙЛОВГРАДСКИ ОКРЪГ

Селището е било разположено на най-високото масто на хълма Калето в м.Багачина, на 3 км югозападно от с.Сталийска махала и заема площ около 5 дка. Проучванията през 1981 г. са проведени в северната част на селището и са имали сондажен характер с цел да се изясни стратиграфията му.

В най-ранният от проучените пластове – от къснохалколитната епоха, не са открити ясни следи от жилища. От него произхождат многобройни фрагменти от глинени съдове, части от идоли, каменни, кремъчни оръдия на труда. Особен интерес представлява един глинен амулет – фигурка на куче.

По-късния пласт датира от среднобронзовата епоха и се сингронизира с култура Юнаците. Към него принадлежи едно жилище в което са намерени характерни за този период находки – глинен киатос и глинена остродънна чашка до едно полуразрушено огнище

Третият пласт принадлежи към VI – IV век пр.н.е. С него се свързват останките от две сгради, едната от които най-вероятно е била работилница за обработка на желязо. В нея са открити глинени поти, железен шлак, както и многобройни фрагменти от високи биконични съдове с малки, симетрично разположени кръгли дръжки. Особен интерес представлява друга открита в този пласт сграда с абсида, в която са запазени правоъгълни в план стълбове от изпечена глина. В сградата са открити многобройни биконични неорнаментирани прешлени и само отдлени фрагменти от груби, работени на ръка съдове. Предназначението на това съоръжение засега е неясно.

Най-горният културен пласт е разрушен от съвременни селскостопански работи. В него са открити отделни фрагменти от керамични съдове от римската и ранносредновековната епохи, което свидетелствува за поселищен живот на това място в посочените периоди.

В.Илчева

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ПРАИСТОРИЧЕСКО СЕЛИЩЕ В м.ВОДОПАДА КРАЙ с.ХОТНИЦА, ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. разкопките са обхванали площ от 500 кв.м. Разграничени са два жилищни хоризонта, I от които е изцяло изчерпан в границите на посочената площ. Към него се отнасят част от жилище, основите на две пещи и един питос. От втория жилищен хоризонт са разкрити три пещи. Намерени са оръдия на труда от камък ,кремък, кост, и мета, както и голямо количество фрагменти от глинени съдове.

Материалите от селището имат най-близки паралели с тези от култура Чернавода I и съдържат някои елементи от култура Чернавода III, характерни за Северна Добруджа. Някои керамични форми и орнаменти са сходни със съответни материали от раннобронзовия пласт на праисторическото селище при с.Телиш, Плевенски окръг.

Селището край Хотница се отнася към най-ранния период на бронзовата епоха у нас.

А.Йоцова

РАЗКОПКИ ОТ СЕЛИЩЕ НА РАННАТА БРОНЗОВА ЕПОХА ДО с.ГРАДЕЦ, ВИДИНСКИ ОКРЪГ

Селището на с.Градец, в м."Суринатия бреg" се намира селище от ранната бронзова епоха, разположено върху естествено укрепено възвишение. По-голяма част от селището е разрушено, тъй като в резултат на атмосферни влияние голяма земна маса се сляга и събаря, като образува изкуствена пропаст.

През 1978 г. са започнали спасителни разкопки, като на площ от около 600 кв.м. са били проучени I и II строителни хоризонти. През 1981 г. проучването е било съсредоточено на същата площ, като е проучен III строителен хоризонт. В сравнение с I и II хоризонт третият е сравнително добре запазен. Въпреки това не е установен с положителност нито един план на жилище. В отделни квадрати са разчистени редици от дупки от колове, части от подове на жилища и големи късове опожарена стенна мазилка с отпечатъци от колове и пръсти. Проучени са и две основи на пещи, изградени върху тънка замазка от жълта глина. В основите им са поставени дребни речни камъни.

Проученият културен пласт съдържа малко оръдия на труда – каменни чукалки и бойни топки и кремъчни пластинки и ножове.

Най-голямо е количеството на глинените съдове – паници, чашки с високи лентести дръжки, дълбоки съдове, снабдени с един или повече хоризонтално пробити тунелести дръжчици.

Внимание заслушава един аскосовиден съд, който заедно с намерения през 1978 г. аскос дава възможност за синхронизиране селището до с.Градец с раннобронзовата култура Коцофени в Румъния.

Повечето от съдовете са украсени с различни геометрични съдове, получени чрез врязване, вдълбаване, прилепване и щамповане.

Материалите от селището до с.Балей намират паралели и сред материалите от долния културен пласт в пещерата "Магура" и култура "Костолац" в Югославия.

Р.Катинчаров, В.Мацанова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩНАТА МОГИЛА ПРИ с.ЮНАЦИТЕ, ПАЗАРДЖИШКИ ОКРЪГ

През 1981 г. са продължили проучванията на X,XI и част от XII строителни хоризонти от културния пласт на бронзовата епоха. Те са фиксирани ясно с останки от няколко жилища и райони н жилища, очертани от едри кътове горяла стенна мазилка, участъци от трамбовани и измазани подове, основи на пещи, дупки от колове и др. Уточнени са границите на две жилища, едното от които с абсида и преградна стена. Второто жилище се състои от три помещения на обща площ от 230 кв.м. В тях са открити две елипсовидни глинени площадки с постамент в единия им край, засводена пещ и 10 зърнохранилища.

Значителен е броят на откритите до сега оръдия на труда от камък, кремък, кост и еленов рог. Керамиката е представена от паници, урни, чаши, гърнета, аскоси и др. Интерес представляват т.н. "съдове за окачване" с похлупаци. Керамиката от проучените хоризонти има точни паралели със съответните материали от горните хоризонти от Езеро и отчасти от Веселиново.

Открити са и 5 погребения, извършени под подовете на жилищата. Четири от тях са детски, поставени в урни, три от които извършени чрез трупополагане. и едно - чрез трупоизгаряне. Един възрастен е погребан в свито положение /хокер/.

Резултатите от разкопките през отчетната година са принос както към периодизацията на селището, така и към проучването на заключинелната фаза на раннобронзовата и прехода към среднобронзовата епоха в Тракия.

Р.Катинчаров, М.Кънчев, Т.Кънчева

РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩНАТА МОГИЛА ОТ БРОНЗОВАТА ЕПОХА В НОВА ЗАГОРА

Спасителните разкопки на селищтата могила през 1981 г. са били съсредоточени в западната половина на могилата. Изчерпан е окончтателно културният пласт на 6-ти строителен хоризонт и е проучен 7-ми строителен хоризонт. Проучен е и земленият вал в южната част на могилата, ограждал селището. Достигнато е нивото на седми строителен хоризонт.

Разкрити са изцяло и частично основите на четири жилища Предстои окончателното проучване на три от тях.

Две от жилищата имат четириъгълна, леко трапецовидна форма, а другите две са с абсидно извита северна стена.

Жилищата са били изградени от забити в земята дървени колове, преплетени с пръти и измазани от двете страни с дебел слой глина, примесена със слама. Подът е изграден от силно трамбована, жълтозелена глинеста пръст.

В четири от жилищата са разкрити и запазени части от глинените стени.

Във всички жилища са разчистени замазки от пещ, а в две от тях - и по две замазки от пещи. Жилищата са осеяни с голям брой късове от отухлена стенна мазилка и парчета от разрушени питоси.

Интерес представляват частично разкритото в едно от жилищата глинено съоръжение с подковообразна форма, което е служело вероятно за зърнохранилище.

Две от пещите имат в периферията си по няколко дупки от забитите в земят пръчки, служещи за скелет на свода.

При разкопките са намерени сравнително малък брой оръдия на труда от камък, кремък, кост и рог на елен. Някои от оръдията на труда са недовършени, което говори, че те са били изработвани в самото жилище.

Глинените и каменни тежести за тъкачен стан с пирамидална и пашкуловидна форма говорят за развитието на тъкачеството.

Култувоте предмети са представени от две глинени крачета от идол, украсени с набодени точици. Интерес представляват и глинените модели на колело и украшенията от обработени зъби на животни.

Най-голямо е количеството на керамиката. Най-често срещани са: чашите, каните, паниците. Те са украсени с врязан и релефен орнамент.

Резултатите от археологическите разкопки на селищната могила в Нова Загора през 1981 г. имат важно значение за изясняване средния период на бронзовата епоха в Тракия и на характера на културата, развивала се в тези периоди.

Р.Катинчаров, А.Йоцова

РАЗКОПКИ НА СЕЛИЩЕ ОТ КЪСНАТА БРОНЗОВА ЕПОХА ДО с.БАЛЕЙ , ВИДИНСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. е продължило проучването на югозападния сектор на селището на дълбочина до 0.50 м и в тази част втори хоризонт е нарушен от три големи ями, отнасящи се към първи строителен хоризонт,

В резултат на проучването на II строителен хоризонт са получени три нови данни за плана, начина на изграждане и вътрешното устройство на жилищата през късната бронзова епоха в Северозападна България. Установени са плановете на 4 жилища. Три от тях са едноделни, изградени от забити в земята дървени колове, преплетени с пръти и измазани с дебел слой глина, примесена със слама.

Най-голямото от жилищата е двуделно. Входът му се намира близо до югоизточния ъгъл, а двете помещения са свързани с вход, разположен в средата на преградната стена. В предното помещение е разчистена основа на пещ, а в задното помещение е намерен долен хромелен камък.

Броят на оръдията, намерени във втори строителен хоризонт е значителен. Преобладават кремъчните оръдия на труда, изработени от сравнително дебели, не добре оформени пластинки с едър и стръмен ретуш. Каменните оръдия са представени главно от чукалки и долни хромелни камъни. От оръдията на труда от бронз внимание заслужава едно лезвие на ножче, а от накитите от бронз – три игли с различна форма.

Най-голямо е количеството на глинените съдове с различна форма и големина – дебелостенни съдове, снабдени с две или четири езичести дръжки, фини съдчета с черна, сивочерна, жълта или жълтокафява загладена често полирана повърхност, паници със завит на вътре ръб на остието и др. Най-голям е броя на чашите с една дръжка. Повечето от тях имат по три симетрично разположени изпъкналости на тялото /букели/.

Един от най-важните и характерни елементи на керамиката през този период е украсата,състояща се от набодени линии, канелюри, врязани линии, щамповани кръгчета.и др.

Сред глинените модели на лодки / 25 бр./, преобладават тези, които са снабдени с един или два езичести израстъка.

Значителен е броят на глинените човешки фигурки със съвсем схематично представяне на тялото. Преобладават украсените фигурки.

Намерените фрагменти от ранната желязна епоха потвърждават извода за обитаване на селището и в този период.

Проучването на югозападния сектор на селището до с.Балей дава възможност да се уточни и допълни установената в югоизточния сектор стратиграфия, а точната периодизация и хронология на тази култура ще бъде съществен принос за нейното проучване.

М.Кънчев, Т.Кънчева

РАЗКОПКИ НА НЕКРОПОЛ ОТ КЪСНОБРОНЗОВАТА ЕПОХА В НОВА ЗАГОРА

През 1981 г. са продължили спасителните разкопки на некропола, разположен източно от Нова Загора. Открити и проучени са два гроба. Погребенията са извършени чрез трупопалагане в свито положение - хокер. Единият от гробовете не съдържа инвентар. В другия е открита глинена чаша със сферична форма, поставена до черепа. Чашата е украсена с триъгълници, образувани от врязани линии със следи от инкрустация. Подобни чаши са известни от Егейска Тракия, Македония и Румъния /култура Тей IV/, както и от нашите земи /Ямбол, Стара Загора и др./.

В.Велков, Л.Гетов, М.Домарадски, Д.Гергова-Домарадска
Н.Танчева-Василева, И.Кръстев, Д.Съсълов, Г.Рибаров

РАЗКОПКИ В КАБИЛЕ И НЕГОВАТА ОКОЛНОСТ

Във връзка с комплексното проучванена историята на поселещния живот на района на Кабиле са проведени археологически разкопки на следните обекти:

1. Селищна могила Ясатепе - В условията на нарушени при съвременни земеделски работи културни напластявания, на площ от 1250 м^2 се откриват материали от късния неолит до средновековната епоха. В сондаж с площ 1200 кв.м. са открити 12 ями съдържащ животински кости и керамични фрагменти от енеолитната и бронзова епохи.

2. Акропол на Кабиле. При разчистване на площа край скалите светилища се разкриват изсечени в тях пътеки и ниши, една от които с издълбан жлеб, вероятно за закрепване в нея на някакво изображение. Открит е нов релеф на Артемида - Фосфорос, който напомня образа на богинята върху монети - държаща по две факли в ръцете си. Разкрити са останки от градежи от дребни блокове, някои от които стъпили върху пласт, съдържащ елинистическа керамика. За първи път в този сектор са открити фрагменти от съдове от ранножелязната епоха /Х век/. Продължило е проучването на западната крепостна стена на тракийския град край откритата вече кула.

3. Могилен некропол на Зайчи връх. Проучена е една могила съдържаща погребение с кремация от началото на IV в.пр.н.е. В могилния насип са открити керамични фрагменти от ранножелязната епоха, синхронни на тези, намерени на акропола.

4. Могилен некропол южно от с.Кабиле. Проучени са две могили, съдържащи погребения, извършени чрез трупополагане. Керамичният инвентар в гробовете ги датира в началото на IIIв.пр.н.е.

5. Тракийски, римски и ранновизантийски гр.Кабиле.

В района на римския хореум са открити останки от елинистически сгради, строени с ломен камък на калов разтвор и кирпичи. В този пласт са открити монети от Анфиполи, Месамбрия от тракийския владетел Адей, автономни монети на Кабиле, от Лизимах и Антиох III. В този пласт са врязани останки от сгради от римската епоха, градени от ломен камък на бял хоросан, съществували до средата на IV век /най-късни монети от Юлиян/. Сградите от ранновизантийския период в този сектор частично са използували по-ранните застроявания, но основния за този период градеж е от ломени камъни на калов разтвор.

Продължило е разкриването на южната крепостна стена на римския Кабиле, като е проучена още една кула. Разкрити са 6 помещения, долепени към западната крепостна стена. В територията на лагера е проучена банска сграда с 4 отопляванi с хипокауст помещения, при басейна, студено помещение с басейн и др. Баните датират от II - IV век.

През 1981 г. са извършени остеологични проучвания, които представляват принос в изучаването на домашната и дива фауна на тракийския Кабиле.

В.Велков, Б.Димитров

ПОДВОДНИ ПРОУЧВАНИЯ ПО ЮЖНОТО ЧЕРНОМОРИЕ

През 1981 г. бяха проучени рифовете по южното черноморско крайбрежие от залива на с.Китен, Мичурин, Ахтопол с оглед изследването на поселищния живот тук от древността до късното средновековие. При проучването край рифа на полуостров Урдовиза /Китен/ бе констатирано, че полуостровът преди V в.пр.н.е. е съвпадал с очертанията на Рифа. Тогава се е оформила значителна защитена акватория от ветровете на Черно море, удобен залив, привлякал заселници от II хил.пр.н.е. Открити са каменни котви, каменни рибарски тежести, керамика от II-та половина на II хил. и началото на I хил. Между тях особено място заема един напълно запазен глинен съд /букелкерамика/ от средата на II хил., форма, сравнително рядка за този район. Открити са и много дъна от антични амфори със следи от съдържанието, фрагменти от местна и вносна елинска керамика. Ранносредновековни и средновековните материали до средата на XV век се откриват в басейна, разположен непосредствено до средната и тилната част на рифа, което показва потъването на челната част на полуострова. Открити са изцяло запазени 10 средновековни амфори, други съдове с оригинална форма, между които един богато украсен със стилизирани лилии и др. украси глинен съд от края на XVI - началото на XVII век. Локализиран е потънал средновековен кораб. Изследван бе и заливът на Ахтопол. На южния бряг на залива бе открита половина от мраморен щоб. Поради големите му размери се предполага, че е бил от т.н. "свещени щокове" и е бил поставен в съществувал тогава храм на Посейдон. При проучванията в залива на Мичурин не са открити находки от античната епоха.

II. АНТИЧНОСТ

Н.Гиздова, И.Панайотов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТ В м.АЛКОВ ПРИ с.КОСТАДИНОВО, ПАЗАРДЖИШКИ ОКРЪГ

През 1981 г. са продължили разкопките в централния и източния сектори на крепостта. В централния сектор са открити огнище и стопанско съоръжение, отнасящи се към пласта на ранната желязна епоха. Керамиката от този пласт е характерна за култура "Цепина", разпространена в цялото Чепинско корито. На 5 км югоизточно от с.Костадиново, в местността Мела е открито ранно тракийско селище от същото време, което е силно разрушено от ерозията

Досегашните проучвания на обекта позволяват да се разграничат 5 периода на градеж, отнасящи се по време към римската и късноантична епохи, когато вероятно крепостта е престанала да функционира, а селището е продължило да съществува без укрепителна система.

Д.Гергова, П.Калчев, Х.Добжанска

РАЗКОПКИ НА ТРАКИЙСКОТО СЕЛИЩЕ ПРИ с.ПШЕНИЧЕВО СТАРОЗАГОРСКИ ОКРЪГ

Разкопките са проведени в югоизточната част на селището от ранно-желязната епоха, където то лежи върху селищна могила от бронзовата епоха. Проучванията целят по-подробно да се проучи връзката на селищата от бронзовата и желязната епоха.

В разкопаното пространство е установено наличието на три културни пласта. Първият е силно разрушен от обработването на земята. Пръстта е тъмно кафява, примесена с късове мазилка бойни топки, прешлени, многобройни фрагменти, керамика, които в преобладаващата част могат да се отнесат към ранната желязна епоха и имат структура и украса като керамиката от другите проучени части на селището. Среща се и керамика на колело, свидетелство за съществуването на селището и през късната желязна епоха. В пласта са открити и няколко фрагмента, характерни за късната бронзова епоха в Северозападна Тракия – глава на птица от зооморфен съд и две дръжки с пластични волути над тях. Открита е и златна халка.

Вторият пласт е със светлокафяв цвят и рохкав. В него са установени два жилищни хоризонта, маркирани от огнища. В долният хоризонт е открито силно опожарено жилище с правоъгълен план и две помещения, с размери 10 х 5,5 м. Керамиката от този плас може да се синхронизира с горните три хоризонта на Езерото и да се отнесе към средната бронзова епоха.

В третият пласт с тъмнокафява до черна пръст са открити ями, свързани с горните хоризонти, както и фрагменти от култова масичка с няколко вертикални дръжки тип Караново III.

Резултатите от разкопките поставят редица проблеми, свързани с генезиса на тракийската култура през ранната желязна епоха. В Пшеничево, независимо от топографския континюитет е трудно да се установи действителното участие на традициите от бронзовата епоха във формирането на културата през ранната желязна епоха, когато се забелязват значителни промени в размерите и планировката на селището, а водещите за ранножелязната епоха типове керамика се отличават по своята фактура и орнаментика. Откритите няколко фрагмента, характерни за късната бронзова епоха в Подунавието, поставят въпроса за причините за тяхната поява на юг, както и за евентуалната им роля във формирането на културата в южна Тракия през ранната желязна епоха.

Г.Китов, П.Теодосиев, П.Павлов

ТРАКИЙСКИТЕ НАДГРОБНИ МОГИЛИ В СЕЛИЩНА СИСТЕМА ЛОВЕЧ

С разкопаването на още една могила срещу селата Горан и Слатина е завършено проучването на некропола от бронзовата епоха, в който са открити общо 32 гроба с полагане на трупа и разнообра-

Край с.Славяни е завършено проучването на некропола от 14 частично или изцяло разширени могили, насипани между VII и IV в.пр.н.е. Гробовете са в ями изкопани в здравия терен, в могилния насип и на първичното ниво. Открити са и една примитивна каменна и една подземна скална гробници.

Започнато е проучването на некропол от римската епоха край с.Слатина. Погребенията са били извършени чрез трупоизгаряне. В гробовете са поставени глинени, стъклени и бронзови съдове, накити и оръжия. Под един могилен насип е открито овално съоръжение от опечена глина с вертикален стълб в средата.

Проучванията през 1981 г. имат значение в няколко направления.

1. Затвърдени са впечатленията от характера и значението на един от най-големите засега проучени некрополи от бронзовата епоха у нас;

2. Откриването на подземна скална гробница и аналогиите й с някои подобни в Родопите и Южна Русия може да се окаже важно за изясняване на някои проблеми из областта на тракийската гробнична архитектура.

3. Погребаните обичаи на траките през римската епоха, които се считат общо взето за сравнително ясни са попълнени с нови примери и с едно непознато засега култово съоръжение.

Д.Николов, Д.Янков, Кр.Калчев

СПАСИТЕЛНИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА НАДГРОБНИ МОГИЛИ

Проучени са две надгробни могили, намиращи се на около 3 км източно от Стара загора. Има диаметър 30 м и височина 3.10м. Насипана е последователно, като в профила личат малки могилки, обединени в общ насип. Първично погребение не е открито. Открити са 13 вторични погребения по цялата могила. Десет от тях са с трупоизгаряне и 3 с трупополагане. Изгарянето е извършвано на място в склада с правоъгълна или кръгла форма. Пепелка и изгорените кости са събирани в урна, като в нея са поставени и погребалните дарове – обикновено един или няколко малки съда. – чашки, ножки и др. Погребенията с трупополагане са извършени в изкопана яма с правоъгълни размери, ориентирана ЦФ и покрита с три двойки стреховидно наредени тегули. Изнентара е от глинени съдове, маниста и стъклени съдове.

Могила II

Има диаметър 24.5 м и височина 2.30 м. Първоначално е насипана малка могилка в центъра, облицована с един ред големи камъни и след това насипана цялата могила. Централното погребение е в геометричния център, То е извършено чрез трупополагане, ориентирано ЦЮ. В гроба са открити разбърканите кости от скелета и един фрагмент от голям глинен съд от ранножелязната епоха /XI–IX в.пр.н.е./. В насипа на могилата са открити фрагменти от съдове от същата епоха, синхронни с материали от с.Пшеничево, Старозагорски окръг. В периоферията на могилата са открити две вторични погребения чрез трупоизгаряне, извършено по същия начин и със същите материали като погребенията от Могила I. В центъра на могилата личи иманярски изкоп, при който е засегнато централното погребение. В пръстта на този изкоп е открита огърлица от спирално навита медна тел, вероятно от първичното погребение.

Вторичните погребения в двете могили въз основа на аналогията в ритуала и инвентара могат да се отнесат към III – началото на IV в.пр.н.е.

Н.Петрова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НАД ТРАКИЙСКИ НАДГРОБНИ МОГИЛИ В РАЙОНА НА СЕЛАТА ГРОХОТНО И ГЬОВРЕН, СМОЛЯНСКИ ОКРЪГ

В системата на интердисциплинарните изследвания в западна та част на Смолянски окръг през 1981 г. Окръжният исторически музей – Смолян извърши и археологическо проучване в района на селат Борино, Грохотно и Гьоврен.

Регистрирани бяха късноантични гробове, следи от антични селища и над 20 надгробни могили.

Чрез разкопки бяха проучени 4 от могилите при Гьоврен и Грохотно.

Погребалният обред – трупополагане върху примитивни каменни площадки, ритуално натрошените глинени съдове, работени на ръка и украсени чрез врязване на геометрични мотиви, както и бронзовите накити – фибули, гривна, обеца, спирални огърлици, маниста и др., датират натрупването на могилите към ранната желязна епоха /VII – VI в.пр.н.е./ В една от могилите при с.Гьоврен бе констатирано вторично погребение от IV – V в.след н.е.

Проучванията на този етап доказват определено тракийско археологическо наследство, наличие на антична материална и духовна култура, с белези на приемственост в погребалния обред, накитната традиция и керамичното производство.

Сходството на материалите с находки от други райони на Родопите и страната сочи единството на тази култура с общотракийск ката, развивала се в българските земи през античността.

Д.Гергова, Ил. Кулов

РАЗКОПКИ НА ТРАКИЙСКИ МОГИЛЕН НЕКРОПОЛ ПРИ СЕЛАТА КОЧАН И САТОВЧА, БЛАГОЕВГРАДСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. са проучени три могили – № 11, 12, 13, разположени западно от пътя Доспат – Г.Делчев и засегнати от работата

В могила № 11 бяха открити две погребения на нивото на терена едно чрез трупополагане и второ – чрез трупоизгаряне в урна. В СЗ сектор на нивото на терена бяха открити множество фрагменти керамика. Могилата е насипана от камъни, подредени в няколко реда, между които са открити едноспирални бронзови фибули, бронзова аграфа, бронзови и кехлебарени мониста, които могат да се отнесат към VIII – VII в.пр.н.е. Фрагментите от керамика на колело в горните пластове свидетелстват за продължителното натрупване на могилата.

В могила № 12 е открито едно погребение чрез трупоизгаряне в урна, разположена на ЮЗ сектор. В центъра на могилата е разкрита ритуална яма, оградена с камъни. В урната между костите се откри бронзова верижка. Могилата се отнася към V – IV в.пр.н.е.

В могила № 13 е открито погребение чрез трупоизгаряне, извършено в правоъгълна яма и оградено с каменен обръч от изток, север и юг. В гроба е открита корозирала бронзова монета и глинен съд, а около него няколко фрагментирани съда и една ритуална яма. Могилата се отнася към IV в.

Проучванията на могилите между с.Кочан и Сатовча показват, че те са част от голям могилен некропол, използван без прекъсване от тракийското население в района от началото на I -то хил. пр.н.е. до края на римската епоха. Получените данни дават ценна информация за облика на материалната култура на тракийските племена в Западните Родопи и ще способстват за възстановяване на някои страни и от тяхната духовна култура.

М. Миланов, Д. Цветанова – Агре

РАЗКОПКИ НА ТРАКИЙСКИ МОГИЛЕН НЕКРОПОЛ КРАЙ С. ЛЕСКОВЕЦ, МИХАЙЛОВГРАДСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. е завършено разкопаването на три могили /№ 3, 10,12/, изцяло е разкопана една могила / № 6/ и е започнало проучването на най-високата могила в некропола/№11/

В могила № 10 е открит символиче камене гроб. В могила 3 и 10 са открити огнищата на погребалните клади. В тях са открити горели кости и въглени от дървени подпори. Костите са събирани в глинени урни, поставяни върху материковата скала и покривана с каменни плочи.

Освен масовия керамичен материал в могилите са открити и железни предмети – връх на копие, клинове, скоби, ножове и др.

Въз основа на археологическия материал и погребалния обряд некрополът датира от края на VI – до началото на V в.пр.н.е.

В. Найденова, Т. Тотевски

ТРАКИЙСКИ МОГИЛЕН НЕКРОПОЛ ПРИ ГРАД ТРОЯН

Продължило е проучването на могилния некропол разположен по планинското било северозападно от града. Изцяло е довършено разкопаването на могила III. Тя е натрупана върху спускащ се на изток планински склон. По периферията й са запазени следи от подграждане с един ред големи необработени камъни, които са задържали могилния насип. Погребението чрез трупополагане е извършено в западната част на могилата, близко до центъра, направо върху терена. Гробът е ограден с големи ломени камъни и има [illegible] неправилна елипсовидна форма с ориентация север-юг. Погребан е млад индивид между 12–14 г. възраст. Единствен намерен предмет е бронзова тракийска фибула. До източната страна на гроба, в центъра на могилата има голямо струпване на ломени камъни с неправилна форма. Датира от IV в.пр.н.е.

Изцяло е проучена могила VI, която едва се забелязва на терена, тъй като могилният насип е отнесен при обработка на почвата. Периферията на могилата е оградена с венец от ломени камъни. Струпване с неправилна форма от подобни камъни се очертава в центъра на могилата. Погребението е изцяло унищожено. Намерините дребни фрагменти керамика, работена на ръка позволяват да се предположи, че е от I-вата половина на I хил. пр.н.е.

Започнало се е проучването на могила V, разположена на склон, който се спуска на север. Разкопана е само северната й половина. В центъра се очертава също голямо струпване на ломени камъни.

М. Домарадски, Б. Николов,

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ НА ТРАКИЙСКИ НАДГРОБНА МОГИЛА ПРИ С. ГОРНА КРЕМЕНА, ВРАЧАНСКИ ОКРЪГ

При иманярски изкопи в "Сеньова могила" разположен източно от с.Горна Кремена, през 1981 г. се е попаднало на гробно съоръжение. Това е наложило провеждането на спасителни разкопки на могилата. Установено е, че гробницата е била построена в яма, изкопана в основата на могилата. Изградена е от плоски ломени камъни. Има правоъгълна форма с вход от юг. Погребение не е открито. Могилата е била насипана наведнъж. Насипът има удължена форма с размери 40х30 м. Височината му е 5 м. В насипа над гробницата е открито огнище, с чернофирнисов атически лекит в него според който могилата се датира в края на V в.пр.н.е.

Ст, Дамянов, П.Балабанов, Т. Стоянов

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ В РАЙОНА НА С. ДЕБЕЛТ, БУРГАСКИ ОКРЪГ

Спасителните проучвания в околностите на Дебелт през 1981 година са били съсредоточени в м. " Костадин чешма", където при изкопни работи са били открити няколко гробни ями, принадлежащи към голям тракийски некропол, В резултат на проведените на това място разкопки са открити 96 гробни ями,Те са вкопани в чернозема и в меката скала и някои достигат до 1.50 – 2 м. дълбочина.

Местните и вносни материали намерени в тях дават представа за погребалните ритуали на траките в района, техните търговски връзки със средиземноморския свят и нивото на икономическото им развитие в периода V – III в.пр.н.е. Открити са два гроба и отделни материали от бронзовата епоха. В територията на некропола е разкрита църква от IX в. В района около нея бяха намерени 25 оловни печата два от които са от княз Борис- Михаил. Печатите осветляват един извънредно важен и все още малко известен период от българо-византийските отношения. След прикрючване на проучванията бяха направени аерофотоснимки, с цел да се открият археологически обекти, които не личат при теренните наблюдения. Разкопките в м. " Костадин чешма" ще продължат по споразумение с ръководството на СМК Бургас до края на 1983 година. Това ще позволи застрашените обекти да бъдат напълно проучени. Най-важните паметници открити в районана " Стан 300 " ще бъдат запазени и реставрирани.

В. Любенова

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ КРАЙ С. НЕГОВАНЦИ, ПЕРНИШКИ ОКРЪГ

През 1981 г. са били проведени спасителни разкопки в м. Касилашки ливади край с. Негованци. Археологическият обект е многослоен. Над останки от ранноелинистическо селище са застроени сгради от римската епоха – вероятно около една вила рустика. Последни по времеса находките от средновековно балгарско селище, което може да се датира единствено до находки от керамиката от IX – X век.

Извършени са допълнителни проучвания на откритото през 1980 г. култово огнище/есхара/.Изяснено е, че то е било разположено под лека защитна постройка. До огнището е била изкопана яма, а наоколо личат следи от колове – по три на всяка страна на есхарата. Между находките представляват интерес част от глинен предмет със форма на скара, както и няколко глинени животински глави. Обектът се интерпретира като светилище от ранноелинистическата епоха.

Разчистена е част от сграда от римската епоха, изградена от ломен камък на хоросан. Открити са части от огнища от късноантичната епоха.

М.Домарадски, Д. Гергова, Ил. Илиев, Г.Илиев

СОНДАЖНИ ПРОУЧВАНИЯ ПО ДОЛИНАТА НА СРЕДНА СТРУМА - " СТРУМА 81 "

През 1981 г. са били проведени сондажни проучвания на няколко от регистрираните по време на експедиция " Струма 80" обекти на тракийската култура с оглед изясняването на техния характер и хронология.

1. с. Капатово,м. Труп - тарала. По време на обхожданията тук е открита бронзова апликация от ранножелязната епоха. Направеният сондаж, както и щателното проучване на повърхността потвърди информацията, получена от събраните при обхожданията керамични фрагменти. Главното селище в тази местност е от периода на османското владичество, а отделните фрагменти от по-ранни епохи са изключително малко на брой и не може да се установи от къде произхождат.

2. с. Левуново, м. Скалата. Откритите на върха на самотното стърчащото възвишение от масива Кожух фрагменти керамика от раннобронзовата епоха и от V - III в.пр.н.е. поставят въпроса за историята на живота на този връх, както и за характера на открития обект. Заложеният сондаж с размери 5 х 5 м и почистването на редицата от камъни на склона дават обилен археологически материал. Констатирано е голямо разнообразие на каменни конструкции, характера на които може да се установи само при системни археологически разкопки. Откритите фрагменти керамика произхождат от раннобронзовата, ранножелязната епоха и от V - III в.пр.н.е. Открит е и един фрагмент от късномикенска или ранногеометрична гръцка керамика.

3. с. Левуново, м. Камбаната. Открити са каменни плочи с гравирани различни черти, букви и знаци. В почистената около тях площ са открити подредени в овал камъни, което подсказва култовия характер на този обект, който може да се отнесе към периода на османското владичество.

4. с. Марикостиново,м. Марена. Откритите тук фрагменти, керамика от раннобронзовата епоха показват, че на това възвишение над долината на река Струма е имало селище от същата епоха, укрепено с каменна стена. На същото възвишено на около 300 м от селището бе регистриран плосък некропол.

Л.Гетов

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ НА НАДГРОБНА МОГИЛА ПРИ ЯЗОВИР "Г.ДИМИТРОВ"

Разкопките се проведоха през м.август 1981 г. на надгробна могила № 1 в м."Деветте могили" при с.Копринка. При сменяне на целия могилен насип се установи, че тя не съдържа погребение. Същото вероятно е унищожено при периодичното заливане на могилата от водите на язовира през последните 20 години, което е нарушило чувствително целостта на могилния насип.

К.Маджаров, М.Маджаров

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ НА РУСКАТА ПЪТНА СТАНЦИЯ СУБРАДИЦЕ ПРИ с.ХРИСТО ДАНОВО, ПЛОВДИВСКИ ОКРЪГ

Станцията се намира на 300 м североизточно от село Хр.Даново на римския път Филипопол - Ескус. При разкопките е разкрита част от едно голямо помещениес полукръгла абсида на юг и две по-малки правоъгълни помещения.

Стратиграфските наблюдения установяват два хронологически периода – I – IV век и IV – VI век. Построяването на пътната станция се отнася към втората половина на I век, което се потвърждава и коствено от един надпис от съседната станция Диамата, съдържащ сведения за построяване на претории и таберни по същия път по нареждане на имп.Нерон в 61 г.

Л.Ботушарова, Е.Кедякова

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ В ПЛОВДИВ

През 1981 г. започнаха спасителни разкопки във връзка с ново строителство на бел.Л.Димитрова 18-20. Теренът определен за проучване е в непосредствена близост до югоизточните склонове на трихълмието и попада в границите на укрепения през римската епоха град. На площ около 100 кв.м. са разкрити останки от жилищни сгради от римската, късноантичната и средновековна епохи.

Първият строителен период е засвидетелстван от културен пласт, съдържащ останки от паянтови сгради от I в.пр.н.е. – I в.н.е.

Към втория строителен период принадлежат останки от две частично проучени сгради със солиден фундамент градени от ломен камък на бял хоросан. Те са били опожарени по време на годските нападения в средата на III в.

В третия период – II половина на III – IV в. сградите са били възстановени в първоначалния им план. В IV – началото на V в. в този район е било извършено ново строителство, засвидетелствувано от две сгради, строени с ломен камък на розов хоросан, които не са съобразени с по-ранното строителство.

През XI – XIII в. над руините на античните сгради са съществували малки помещения, градени със ломен камък на калов разтвор.

Най-късният строителен период е представен от останките на малка църква от времето на османското владичество.

Т.Иванов, М.Цочев, Н.Недялков, Р.Иванова

РАЗКОПКИ В РИМСКИЯ И РАННОВИЗАНТИЙСКИ ГРАД НИКОПОЛИС АД ИСТРУМ

През 1981 г. са проведени разкопки на северната градска порта и на комплекса на гората.

Източно и западно от портата са разкрити в основи три правоъгълни помещения, конструктивно свързани с крепостната стена.

В района на агората е продължило разкриването на голяма обществена сграда, разположена западно от стоата/по-късно преустроена в трикорабна гражданска базилика/. Сградата е строена в опус микструм с четири реда тухли. Разделена е на три нееднакви по ширина кораба посредством две редици пилони. В нея се е влизало през два входа на южната фасада и през един – на източвата. Има данни, че сградата е пострадала при земетресение. Окончателното ѝ разрушаване е свързано с опожаряване, датирано посредством монети в края на IV – началото на V век. Западно и южно от нея се разкриват части от други две обществени постройки, едната от които снабдена с хипокауст.

Западно от западните пропилеи са разкрити нови 29 м от декуманус максимум до пресечката му с кардото ограничаващо на запад агората. Разкритите от трасетата декумануса уличен канал кладенец и водопровод с глинени и оловни тръби дават нови сведения за водоснабдителната и канализационна система на града.

Западно от одеона се разкрива перистилен двор. Откритите в него сърцевидни ъглови бази и колони свидетелствуват за малоазийски влияния в архитектурното оформление на градския център.

Сред находките особено внимание заслужава един постамент за бронзова статуя, осветителен надпис в чест на управителя на Долна Мизия Марк Аврели Себастиан /270-271 г./. Паметникът е издигнат от градския съвет и народното събрание на Никополис ад Иструм.

Т.Иванов, Т.Ковачева, Г.Кабакчиева, Х.Попова,

С.Лазарова

РАЗКОПКИ В УЛПИЯ ЕСКУС

През 1981 г. са продължили разкопките в източната част на гражданската базилика на Ескус. Разкрити са две обширни помещения, едното от които постлано с варовикови плочи. В него са открити ъглови коринтски капители, корнизен дял с релефни палмети, характерни за първата половина на II век и др. Във второто помещение са констатирани две последователни подови нива с различна по състав хоросанова замазка. Открити са късове от стенописи в помпеянско червено - правоъгълни пана, оградени с бели ивици.

Достигнато е подовото ниво на декуманоса, тангиращ от север гражданската базилика. Настилката е от речни камъни и късове от тухли и керемиди.

Сред находките следва да се отбележи една мраморна статуя на Аполон, глава на божество с диадема и мраморна женска статуя. В едно от помещенията е открита колективна находка от сребърни монети на Юлия Меза, Юлия Мамея, Александър Север, Елагабал и Гордиан III.

Най-горният пласт съдържа останки от средновековни жилища и гробове и се датира посредством монети в XI в.

М.Чичикова, Б.Султанов, В.Найденова, П.Драганичев,

П.Владкова

РАЗКОПКИ В НОВЕ /БЪЛГАРСКИ СЕКТОР/

Разкопките в българския сектор на Нове се извършиха в продължение на 3 месеца-от 1.VII. до 30.IX. Проучванията бяха съсредоточени на 3 обекта:

1. Източна порта на военния лагер и трасето на декуманус максиму.
2. Източна крепостна стена на лагера.

3. Голямата перистилна сграда край западната крепостна стена.

На източната порта, под ръководството на В.Найденова продължиха проучванията на северната кула и бе направен сондаж северно от нея за установяване трасето на източната крепостна стена. Засега обаче следи от стената не се откриха в непосредствена близост до портата. Продължи проследяването на декуманос максимус на запад от Портата към центъра на града. Разчистени бяха много части от него на протежение 20 м. Потвърдиха се данните за три периода от съществуването на тази главна улична артерия. От двете й страни бяха разкрити зидове от ломен камък с бял хоросан, вероятно части от постройки, които засега не се проучват.

Сондажите край източната крепостна стена на лагера, които започнаха през 1979 г. под ръководството на Т.Сърновски от Университета във Варшава бяха продължени през 1981 г. Бяха разкрити нови важни данни за устройството на най-ранното дървено, - з землено укрепление на лагера.

При разкопките на голямата перистилна сграда, извършени под ръководството на М.Чичикова с колектив, бяха разкопани нови сектори в югоизточната част на обекта и бяха извършени частични разчиствания в двора на сградата и край базиликата издигната през V в.южно от нея. Край южния кораб на базиликата бе открита натрошена на големи фрагменти правоъгълна мраморна олтарна маса, изправена отвесно край малък зид, която принадлежи на базиликата. Източно от абсидата бяха открити още 4 погребения от християнския некропол разположен около черквата. В насипът бе намерена златна фибула от V - VI в.

Разкритите нови зидове от перистилната сграда попълват нейния план, но все още остава не разкрита южната и западната част на постройката и все още нямаме сигурни данни за нейното предназначение. На 12 м. източно от перистила се откри източната стена на сградата на протежение 17,5 м, с вход, широк 3.60 м, чийто праг е оформен от три големи каменни прага. Входът лежи в една ос с вътрешния вход пред който се откриха каменните бази с латински надписи и бронзовите статуи през 1979 г. Между входовете се е оформил проход с ширина 6 м, който е осигурявал достъпът към вътрешния двор. В южната част на сградата бе открит хипокауст чийто клонки са изградени от квадратни тухли със страна 18 см. Върху тухлите се откриват печати някои от които с емблема кораб или орел. При разчистванията на двора на перистилната сграда се откри част от водопровод от оловни тръби, който идва от запад и води към града.

Л.Прес, И.Жиометски, В.Шуберт, Т.Сарновски

РАЗКОПКИ В НОВЕ /ПОЛСКИ СЕКТОР/

Разкопките са проведени от експедиция на варшавския университет под главното ръководство на проф.д-рЛ.Прес и научна група от университета във Вротцлав с ръководител доцент И.Жиометски.

Продължен е стратиградският сондаж край западната крепостна стена.

Извършени са нови сондажи в сградата с порти, за да се изяснят строителните периоди от ранната фаза на военния лагер. В северната част на същия участък са продължили изследванията на валетудинариума.

Продължило е разкриването на принципиата и са направени сондажи южно от нея с цел да се установи трасето и устройството на кардо максимус.

Я.Младенова, Й.Атанасова

РАЗКОПКИ В РАЦИАРИЯ

През 1981 г. е продължило проучването на сектор, непосредствено зад западната крепостна стена на града.

Завършено е разкриването на правоъгълна постройка

/вероятно баня/, построена не по-късно от I половина на III в. Установено е съществуването на редица помещения, долепени до крепостната стена в VI. в. В този период една от кулите също е била преустроена за жилищно помещение. Източно от тези помещения се проследява улица, настлана с късове тухли и чакъл.

В м. "Ялията",северно от града е разкрита част от сграда с подова полихромна мозайка с геометрични и животински мотиви, датираща от III в. В IV в. върху разрушената сграда е съществувал некропол от който са разкрити 5 засводени тухлени г гробници.

СП.МАШОВ

РАЗКОПКИ НА ОБЕКТ АВГУСТЕ ПРИ с. ХЪРЛЕЦ
ВРАЧАНСКИ ОКРЪГ

През 1981 год. продължиха спасителните археологически разкопки на античната Августе при с. Хърлец започнати през 1973 год.

Проучванията бяха проведени в два сондажа.

Сондаж I в югоизточната част на крепостта. Тук бе открита част от крепостна стена, която за сега приемаме, че е ограждала пълвоначалния лагер на ала Авггусте. Ширината ѝ е до 1 м. Тук бе открита и една квадратна кула издадена пред куртината. След разрушаването ѝ е изградена стена със същата дебелина обрамчваща старата откъм запад. В този сондаж бяха открити три златни монети сечени от името на император Юстин II.

Сондаж II разположен в по-голямата си част в квадрат 1 Е от генералната квадратна мрежа на обекта. Тук бе разкрита сграда с размери 30 х 30 м. без никакви находки. Поради това само като работна хипотеза можем даприемем, че това е казармено помещение, изградено през VI в.

СП. МАШОВ

РАЗКОПКИ НА "РИМСКА ВИЛА" ПРИ с.ДОЛНА КРЕМЕНА, ВРАЧАНСКИ ОКРЪГ

През 1981 год. продължили спасителните археологически разкопки на римската вила при с. Долна Кремена, започнати през 1974 год. Уточнен цяластния й план. От три страни – северозапад, северо изток и югоизток са изградени три крила, а от четвъртата югозападна страна вътрешния двор се затваря от стена. Поради големите разрушения при обработката на почвата, входа към вътрешния двор не е открит. Открити са множество фрагменти от архитектурни детайли – предимно капители, изработени от плътен бял варовик.

Вилата е съществувала от края на II до средата на III век.

П.Делев, Ив.Карайотов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ В МЕСТНОСТТА "МИШКОВА НИВА" КРАЙ МАЛКО ТЪРНОВО

Обектът е известен още на К.Шкорпилов, който публикува произлизащи от него надписи и оброчни релефи и го смята за светилище. Разкопките, проведени през 1981 г. са съсредоточени на два подобекта.

1. Могила № 1. Разкрити са останки от разрушена и ограбена куполна гробница. Градежът е от мраморни блокове, свързани със скоби. Камерата е с кошеровиден купол. В горната си част клиновидни блокове. Дромосът е бил покрит с полуцилиндричен свод. Почти в средата на дромоса е долепена странично правоъгълна камера, изградена от ломени камъни на хоросан и с бяла хоросанова замазка от вътрешната страна; тя е била покрита с две големи хоризонтални мраморни плочи. Във фасадните блокове полуцилиндричният свод на дромоса е подчертан с концентрични пластични пояси , а над входа е бил поставен богато профилиран триъгълен фронтон с изображение на щит, копие и вдигнати с дланите напред ръце в релефното поле и полупалмети в антефиксити. Могилата е оградена с мономентална крепида от големи мраморни блокове в три реда. Въпреки почтителното отсъствие на археологически материали гробницата вероятно се отнася към II – III в.н.с.; има данни за по-стар период на насипване на могилата.

В югозападното подножие на могила № 1, почти срещу входа на гробницата е разкрита настилка от мраморни плочи, вероятно свързана с разхвърляните наоколо мраморни блокове и корита.

2. Укрепен комплекс. Намира се на 160 м южно от могила № 1 и представлява не голямо укрепление с неправилна правоъгълна форма. В проучените сондажи са разкрити сектори от крепостната стена, градена от ломен камък на кал, входът оформен като коридор, с масивен мраморен праг с дупки от осите на двукрила порта; част от голяма сграда във вътрешността. Културният пласт е наситен с фрагментирана строителна и битова керамика, предмети от метал и камък, фрагменти от стъклени съдове. Намерена е и сребърна монета на Валериан. Укрепеният комплекс е съществувал през римската епоха, без за сега да може да се определи със сигурност предназначението му.

Л.Русева-Слокоска, Л.Стайкова

РАЗКОПКИ НА НАДГРОБНА МОГИЛА В МЕСТНОСТТА МОГИЛАТА – КЮСТЕНДИЛ

Проучена е почти цялата подмогилна площ. Разкрити са 32 гроба, принадлежащи на три основни периода: римски /края на II, първа четвърт на III век/, късноантичен – ранновизантийски и османски.

Централното погребение е извършено в гробно съоръжение градено от тухли на бял хоросан. Погребението е извършено чрез трупополагане на два индивида с ориентация ю.и.-с.з. Разкрито е разрушено и ограбено.

От погребалния дар са запазени фрагменти от стъклен лакримарий и две бронзови монети от С.Север и Каракала. На централното погребение принадлежи и разкритата на юг от гроба, в периферията на могилата тракийска колесница. Тя е четириколка, с висящо шаси, с богата украса от бронзови бюстове и апликации от върхуосията и коша /Пан, амур, лъвица, пантера и др./

От вторичните погребения най-многобройни са от тези от късноантичната и ранновизантийската епоха - 27 гроба. Извършени са чрез трупопалягане, покрити с двускатно поставени тегули, без погребални дарове, при някои със следи от опожаряване. Фрагменти от натрошена преди ритуала керамика, характерна за епохата, се намира около гробовете, в прахта на могилния насип.

Най-късните три гроба съдържат погребения от османския период. Извършени са чрез трупополагане, в дървени кофчези. В близост има фрагменти от турска керамика от края на XVII - началото на XVIII век.

На хронологическото разпределение на разкритите погребения отговарят етапите на натрупване на могилния насип, документирани в профилите.

Погребението с тракийска колесница в надгробната могила принадлежи към метропол от непосредствените крайградски владения на Пауталия от времето на разцвета ѝ. През 1981 година са продължили спасителните разкопки на архитектурния комплекс на терена за реконструкция на художествена галерия - Кюстендил. В ивица от един - два метра, при полагане на основите от строителите се дораскриха и изясниха някои от помещенията в южна посока. Разкритото потвърждава изказаното становище и подкрепя датировките от изминалите кампании.

Г.Гинев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА МОГИЛА 4 ПРИ СЕЛО КРАЛЕВО, ТЪРГОВИЩКИ ОКРЪГ

През 1981 г. е продължило проучването на могилния некропол при с. Кралево. Проучена е могила 4. Гробно съоръжение, следи от погребение и находки в нея не са били открити. Вероятно могилата представлява символично погребение. Според незначителното количестов керамични фрагменти, открити при разкопките, тя може да се датира във II-III век.

Л.Стайкова

РАЗКОПКИ НА НЕКРОПОЛ ОТ РИМСКАТА ЕПОХА В м."БАНСКИ ЛОЗЯ" ДО ГР.КЮСТЕНДИЛ

Проучена е сграда с три помещения, ориентирана в посока североизток - югозапад, с размери 15.30 x 9.50 м. Градежът е от речни камъни, споени с бял хоросан, запазен в субструкция. В средното помещение са открити най-различни нива два зидани гроба и погребална урна. Инвентарът се състои от бронзов съд - бюст на млад мъж, две бронзови стригили, бронзова купа, бронзова патера, железен меч и железни ножчета. В помещението е намерена и монета от Константин Велики. Вероятно сградата е семейна гробница.

Северно от сградата са направени сондажи за определяне територията на некропола. Разкрити са част от гроб и капак от гранитен саркофаг.

Погребалните съоръжения и погребалния инвентар датират некропола във II - IV век. Вероятно е пренадлежав към крайградския район Пауталия.

Н.Гиздова

РАЗКОПКИ НА ТРАКИЙСКА НАДГРОБНА МОГИЛА ПРИ СЕЛО МАЛКО КОНАРЕ, ПАЗАРДЖИШКИ ОКРЪГ

В местността Каци могили на 2.5 км североизточно от с.

с.Малко конаре е била проучена през отчетния сезон надгробна могила със запазена височина на насипа 1.90 м и диаметри на основата около 16 х 14 м. Могилният насип е образуван чрез обединяването на няколко по-малки могили. Върху една от тях, са открити следи от обгаряне, въглени, необгорели кости и фрагменти от керамични съдове от римската епоха.

Погребението е извършено чрез трупоизгаряне извън могилата. Датира вероятно от II - IV век.

А.Димитрова - Милчева, М.Ваклинова, Г.Кузманов,
К.Вачева

РАЗКОПКИ НА НИКОПОЛИС АД НЕСТУМ

През 1981 г. са продължили разкопките на южната крепостна стена на късноантичния град. Достигнато е до югоизточния й ъгъл, където е разкрита и проучена кръгла ъглова кула, идентична с вече проучаната югозападна ъглова кула. Каменната настилка на предверието й е съобразно с ъгъла на масивна сграда, към която плътно се долепва крепостната стена.

През отчетния сезон бе открита и частично проучена банска постройка, разположена в непосредствена близост зад южната крепостна стена. Има следното вътрешно разпределение. През засводен портик с трибелон на източната фасада се достига до вътрешния вход на термина, водещ към аподитериума. Южно от него са разположени верижно четирите същински бански помещения: фригидарий с хладен басейн, тепидарий, лаконик и калдирий с горещ басейн. Последните помещения са снабдени с хипокаустна система. Построяването на термините предхожда изграждането на крепостната стена. След изоставянето им , част от сградата е била използвана през средновековната епоха. Някои от помещенията през XI - XII в. са били преустроени за работилници на керамика или обработка на цветни метали

През епохата на османското владичество в района на разрушените вече терми и средновековни работилници е бил изграден малък параклис, обслужвал вероятно християнски некропол, от който са открити няколко гроба.

К.Маджаров, И.Йовчев, М.Маджаров

РАЗКОПКИ В ДИОКЛОТЕАНОПОЛ /ХИСАР/

През 1981 година са проведени разкопки на три обекта в града.

1. Западна крепостна стена. Разкрити са две правоъгълни кули /7 и 8/, куртината между тях и крепостна стълба № 3. Градежът в този сектор на крепостната стена е както в цялата укрепителна система на Диоклетианопол, опус макстум с пояс от 4 реда тухли. Стълбата е двураменна и конструктивно свързана със стената.

2. Ранновизантийска жилищна сграда. Южната й част попада върху разрушена по-рано късноримска перистилна сграда. Градена е от ломенни камъни, споени с бял хоросан. Състои се от три помещения и перистилен двор. Покрита е била с тегули и имбрици. Стратиграфските наблюдения , както и открития керамичен материал при разкопките датират сградата през втората половина на V век.

3. Късноримски открит басейн. Разкрит е в централния бански парк на Хисар. Басейнът е с елипсовидна форма. На северната му стена има три входа и съоръжение за спиране на водата. Стените на басейна са изградени в опус микструм с четириредов тухлен пояс. Отвътре те са измазани с хигрофобна хоросанова мазилка. Подът е послан с мраморни късове с неправилна форма, споен с бял хоросан. Към западната и южна стена на басейна са долепени две помещения с подове към него. Басейнът е бил предназначен за къпане през летните месеци. Изграждането му може да се отнесе към IV в.

Ив.Венедиков, Г.Лазов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ В МЕСТНОСТТА СПАСОМИЦА ПРИ г.БЕЛОВО

През 1981 г. са продължили проучванията в западната част на късноантичната крепост. Разкрити са три помещения. В тях са намерени вкопани долии. Открити са монети от Проб, Валент, и Лъв I. В югозападния ъгъл е установено преустройство на вътрешното укрепление, при което е затворен вход. На това място са намерени монети от Анастасий, Юстиан I и Юстиниан I. Последната от тези монети е от емисия от 547-8 г. Може да се търси връзка със славянските нападения от 548-551 г.

В югоизточният ъггъл е разкрито изцяло помещение, което се различава от останалите периферни помещения по начина на градеж и форма. Оформено е като кула, издаваща се пред южния крепостен зид. В помещението са открити тухлени подпорни колони за дървен под, повдигнат под хоросанова подова замазка. Открити са предмети на бита и монети от III - VI в.

Г.Александров

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТТА МОНТАНА

През 1981 г. е била проучена площта около портата на крепостта. В североизточния ъгъл на крепостното пространство по-късно е била изградена голямя правоъгълна кула, която е служила и за казармено помещение. До нея се долепват на фуга други две казармени помещения, в западното от които в основата на стълбище е било вградено торсо от мраморна статуя на мъж в естествен ръст.В рушевините бяха намерени фрагменти от две мраморни оброчни плочки на Херос.

По-късно портата е била стеснена наполовина и построена протейхизма.В североизточното пространство между стената и протейхизмата са изградени две по-малки казармени помещения.Всички помещения са били използвани и през ранното средновековие,за което съдим от многото керамични фрагменти с гребенчат орнамент.

Във вътрешното крепостно пространство бе разкрита раннохристиянска еднокорабна базилика,с полукръгла абсида,почти изцяло отворена към наоса.Църквата имала червен хоросанов под и покрив от тегули.Пред олтара за преграждане е използвана антична ара,посветена на Диана от регионариуса (или бенефициариуса) Селевк - ими,засвидетелствувано за първи път в Монтана.До южната стена на наоса бе открито сребърно средновековно съкровище от коланни украси,обеци,надушници и др.

Т.Иванов,Л.Слокоска,Л.Стайкова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ В ГЕРМАНИЯ /САПАРЕВА БАНЯ/

През 1981 г.са продължили разкопките южно от южната кула на източната порта на крепостта - проследяване на вътрешното лице на първата крепостна стена и сградата,долепена до нея.Крепостната стена е изградена с оформени лица от обли речни камъни споени с песъклив хоросан.Отбелязани са разрушавания и поправки на стената,при което е употребяван различен по цвят и състав хоросан.

Частично разкрита и проучена е една сграда,от която са разкопани три правоъгълни помещения,долепени до крепостната стена.Стените им са изградени от речни и дялани камъни,споени с хоросан,съдържащ малко по количество тухлени късчета.Страниците на входовете са оформени с тухлена зидария,начин на градеж,засвидетелствуван и при други сгради в Германия.

Открити са предмети на бита и керамика от IV - VI в.

Фрагменти от глинени съдове свидетелствуват за поселищен живот на това място от времето на I Българско царство.

Р.Катинчаров и Б.Борисов

РАЗКОПКИ НА СРЕДНОВЕКОВНО СЕЛИЩЕ И НЕКРОПОЛ ВЪРХУ СЕЛИЩНАТА МОГИЛА ДО С.ДЯДОВО,СЛИВЕНСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. са продължили археологическите проучвания на българо-холандската експедиция на средновековното селище върху селищната могила до с.Дядово.Установено е,че източната тераса на могилата е била обитавана през средновековието.Късноантичната крепостна стена не е била използувана и средновековното селище е било неукрепено.

Открити са основи на още 9 сравнително добре запазени жилища полувкопани и наземни.

Направени са нови наблюдения върху топографията на средновековното селище.Установено е,че то е възникнало в северната периферия на могилата,където са открити най-ранните жилища,в които керамиката,изработена на ръчен грънчарски кръг е в по-голямо количество.

Продължило е проучването и на некропола на селището. Открити са нови 88 гроба,с което общия брой на проучените погребения достигна 157.Погребенията са извършени по християнски обичай.Ръцете обикновено са кръстосани върху гърдите,но се срещат и случаи,когато едната ръка е сгъната върху гърдите,а другата е опъната до тялото.Гробните съоръжения са най-често обикновени правоъгълни ями,но се се срещат и ями,които са оградени с ломени или вертикално изправени плочести камъни.

Инвентарът е представен изключително от накитни предмети-обеци,маниста от огърлици,стъклени и бронзови гривни,пръстени и други.

Намерен е оловен печат,който принадлежи на представител от рода на Докейоните.

Въз основа на архитектурния тип на откритите съоръжения, намерените материали от некропола,монети и оловния византийски печат,средновековното селище и некрополът му могат да се отнесат към периода на византийското владичество в българските земи.

Д.Топтанов,Г.Абдулов,П.Горбанов

РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТТА "КРАСЕН"КРАЙ ПАНАГЮРИЩЕ

През 1981 г. проучванията са били насочени към разкриване на северната крепостна стена и площта южно от нея в цитаделата на крепостта.

Установено е, че крепостната стена следва венеца на скалния масив съобразно особеностите на терена. Изградена е от ломенни камъни, споени с бял хоросан. Върху най-издданения на север нос на възвишението е проучена петоъгълна кула, изградена върху масивна шестоъгълна основа. Поради силната денивелация на терена, в основата, както и на места в суперструкцията на кулата са употребени дървени скари.

Разкрита е и крепостна стена, ограждаща цитаделата на крепостта. Тя е изградена по-грижливо също от ломенни камъни на хоросанова спойка.

Непосредствено до този вътрешен крепостен пояс е разкрито едностайно жилище с хоросанов под, в който са запазени кръгли отвори от дървени стълбове, носели покривната инструкция.

Изграждането на крепостта изглежда е станало в началото на IV в., от когато са и най-ранните намерени засега монети/ Лициний I/. Просъществувала е до края на VI в. Използуването й в средновековната епохо се вмества в хронологически граници от края на X до края на IVX в, според откритите досега монети.

Р. Морева

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ В МЕСТНОСТТА " АРМЕНКА " СЕЛО ГОРНИ ВОДЕН,ПЛОВДИВСКИ ОКРЪГ

През 1981 година е разкрита старохристиянска базилка и средновековна църква.

Базиликата е трикорабна сграда с една полукръгла апсида и еднnetworkделен притвор. Покривната конструкция се носи от смесени подпори - колони и стълбове. Подът е бил тухлен. Според архитекту ния план базиликата се датира във втората половина на IV в. или в началото на V век. Датировката се подкрепя от монети на Констан / 337 - 350 г/ и Аркадий / 395-408 г./. Разрушена е през втората половина на VI век според откритите монети на Юнистиан/ 527-565 г,

Върху основите на базиликата е била изградена средн вековна църква. В план тя е еднокорабна с една подковообразна абсида. Нейното изграждане се свързва със средновековната крепост воден от XI век и селото Захария, за което се съобщава в Устава на Бачковския манастир от 1083 година.

П. Димитров и Б. Николов

АРХИОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИНА КРЕПОСТТА В МЕСТНОСТТА ГРАДИЩЕТО ПРИ СЕЛО ЛИЛЯЧЕ, ВРАЧАНСКИ ОКРЪГ

През 1981 година е била разкрита част от южната крепостна стена с две прилежащи и кули. Изградена от необработени камъни, споена с бял хоросан в сравнително прави редове. Кулите са квадратни, разположени на 47 м една от друга. В една от тях е запазена подова настилка от каменни плочи.

Откритият при разкопките керамичен материал е характерен за V-VI век. Крепостта вероятно е изградена в IV - V век, но животът в нея продължава до IX - X век. Тя изглежда е имала военностражеви функции. Свързана е била с поредицата крепости, разположени в предпланинския район на Врачаннкия Балкан.

К. Вахтел, Б. Дьоле, Г. фон Бюлов

РАЗКОПКИ НА КАСТЕЛА ЯТРУС ПРИ С. КРИВИНА, РУСЕНСКИ ОКРЪГ

В резултат на проведените през 1981 година проучвания са получени допълнителни данни за архитектурен комплекс разположен южно от главната улица и принципията на кастела. Продължили са разкопките на сграда с 4 верижни помещения, разположена западно от принципията, за която се предполага, че е била казарма построена пр през втората половина на IV век. Проучена е и сграда, състояща се от 3 помещения и портик към главната улица. Има данни за използването на сградата до VI век.

От находките представлява интерес каменен олтар с посветителен латински надпис на Митра, датиращ не по-късно от началото на II век.

К.Койчева

РАЗКОПКИ НА КЪСНОАНТИЧНА КРЕПОСТ В м.ГРАДИЩЕ ГАБРОВО

През 1981 г. е проучен каменно-землен вал изграден върху подложка от каменен трошляк. Върху нея са натрупани ломени камъни като ядро на следващия във височина землен насип. От вън той е украсен с еднолицав каменен зид, без хоросанова спойка. Съоръжението датира от най-ранния период на изграждане на крепостта - средата на IV в. и предхожда издигането на крепостната стена.

Във вътрешността на крепостта са разкрити 8 жилищни и стопански помещения, някои от които разположени верижно.

Стратиграфските наблюдения показват съществуването на два периода на крепостта, които според откритите до сега археологически материали датират от IV век - началото на V век и VI век. До сега не са открити следи от поселищен живот след края на VI век.

Т.Ковачева, С.Лазарова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ НА КЪСНОАНТИЧНОТО СЕЛИЩЕ СТОРГОЗИЯ ПРИ ПЛЕВЕН

Проучванията за 1981 г. са били съсредоточени северно от западната крепостна порта и в площта между южната порта и южната кула на укреплението. Разкрити са частично две сгради, изградени от ломен камък на хоросанова спойка, които са били покрити с керемидени покриви. Изграждането им се датира в ранновизантийската епоха. Навсякъде в изследвания сектор се откриват следи от обитаването на тази част на селището през средновековието.

К.Григорова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА КЪСНОАНТИЧНО ИМЕНИЕ ДО СОФИЯ

При спасителни разкопки в селскостопанския двор на АПК "Средец" - клон Вердикал, Г.Банкя, е разкрита голяма почти квадратна в план сграда, градена в опус микстум. По южната и западна страна е разположен коридор, а останалата част е разделена на различни по големина помещения. По всяка от външните стени са изградени контрафорси. При разкопките са открити почти всички видове керамични съдове за домашни нужди, датиращи от началото на IV до средата на V век. Срещат се съдове, които отразяват силна тракийска традиция. Открити са железни оръдия на труда, предмети на бита, монети и др,, които разкриват различни страни от живота на обитателите на вилата.

Вилата във Вердикал е построена вероятно в I половина на IV в. Според откритите в процеса на разкопките монети, тя е била разрушена в средата на V.в., което се свързва с голямото хунско нападение над Сердика и околността й в 447 г. Тогава е било разрушено и опожарено и съседното имение в кв. Обеля.

Върху терена на късноантичната сграда през средновековието е функционирал некропол. Разкрити са гробове с интересни накити: обеци, бронзови и стъклени цветни гривни. Те датират некропола в XI-XII в. Това предполага съществуването на средновековно селище в този район.

Т. СТОЯНОВ

СПАСИТЕЛНИ РАЗКОПКИ В СОЗОПОЛ

През 1981 г. са продължили спасителните разкопки в сутерена на Културния дом в Созопол с цел изясняване на културните пластявания в района на разкритата през 1980 г. средновековна църква.

Най-ранният пласт съдържа фрагментиран материал от края на VI до IV в.пр.н.е.: хиоски,тасоски,хераклийски и лесбоски амфори, сивоглинени скифоси, паници, кратеровидни съдове и кани, родоско-йонийски скифоси с купи и чернофирнисови онтически киликси и скифоси. Открита е теракотово протоме на бик. Строителната керамика е представена от фрагменти от солени и калиптири. Разкрито е част от помещение, изградено от двулицеви зидове от ломени камъни с емплектон без спойка, датиращо от края на VI в.

Към римската епоха принадлежат 6 гроба, 6 от които детски. Изградени са по различен начин - със страховидно покритие от тегули, във вид на цисти и др. Датират от III - IV век.

Средновековният период е представен от 5 христоянски гроба, в някои от които са открити.стъклени гривни.

Л. ОГНЕНОВА - Маринова, Е. Теоклиева

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВОДОСНАБДИТЕЛНАТА СИСТЕМА НА КЪСНОАНТИЧНИЯ НЕСЕБЪР

От 1980 година в Несебър се провеждат разкопки и изследвания на водоснабдителната система в града, изградена при цялостното преустройство на града през V век. Открита е система от подземни галерии или коридори, пресечени от вертикални шахти и един каптаж. В коридорите е преминавал глинен водопровод.

Начинът на градеж, използуваните в строежа тухли с печати и други потвърждават датирането на водоснабдителната система в V век. Един кладенец, в който е открита керамика от XVIII век преряздва галерията, което показва, че в този период водоснабдителната система вече престава да функционира.

С. Лисицов

СОНДАЖНИ ПРОУЧВАНИЯ НА КЪСНОАНТИЧНИ УКРЕПИТЕЛНИ СЪОРЪЖЕНИЯ В КОТЛЕНСКО

1. Преградна стена в м. Лахъма. Има обща дължина около 1400 м. Охранявала е района на Котленския проход в м. Урушки стени. Проучена е конструкцията на основите на стената. Те са

изградени от необработени камъни с хоросанова спойка. Особен интерес представляват в дебелината на стените надлъжни " тунели ", които са изпълнявали двуяка функция: да олекотят крепостния зид във височина и да разпределят по рационално / чрез своеобразна сводова конструкция/ натоварването, което стената е упражнявала върху нестабилния глинест терен, върху който е била изградена. Подобен строителен похват се отбелязва за първи път у нас.

Извършено е било обхождане и първично заснимане на малко укрепление, вероятно квадрибургиум със следи от голяма сграда във вътрешността му.

М. Ваклинова, В. Тянкова

РАЗКОПКИ НА ЧЕРВЕНАТА ЧЕРКВА ПРИ ПЕРУЩИЦА

След значителен преход от време, ко то отделя първите проучвания на Червената църква, направени през XX-те години, през 1981 година се наложи във връзка с консервацията на сградата относно цялостно разкриване на останките и окончателно изясняване на някои подробности по плана и строителната история на сградата.

Някои особености в градежа и плана, в стила на стенописите са насочени досегашните изследвания към датирането на постройката в края на V и най-вероятно в началото на VI век. Отбелязано е отдавна и това, че Червената черква има като прототип строителни паметници на римската епоха, на което се дължи и сходството й с някои строени в късната античност сгради в други области на империята.

В резултат на последните проучвания станаха известни нови факти на строителната история, които дават ъвзможност да се прецизира началната датировка и датировката на отделните етапи при оформяне на постройката във вида, известен днес. Първоначалният вид на сградата е правилен четириконх с обиколни коридори от типа на сградата в Атина. В последствие, вероятно преди изписването й в предюстинианова епоха източната конха е сринана до основната скала, образувано е предолтарно пространство и дълбока абсида, изградена за разлика от другите части на постройката в смесена зидария. По същото време е изграден и втори притвор – екзонартекс, към който е издигната към север кръщелна с писцина, а към юг абсидна постройка,-вероятно параклис.

С използуването на черквата и изписването й през XI – XII в. се свързват известни промени и в плановата схема. Затворени били с допълнителни тънки стени част от отворите между четириконха и обиколния коридор. Преградна стена отделя малко помещение в северната част на екзонартекса, а пред цялата западна фасада е издигнат портик и мономентално стълбище, което води надолу по склона. Около сградата е функционирал голям некропол.

Д.Николов, М.Вендел, Б.Бьотгер, Д.Янков, К.Калчев

СОНДАЖНИ ПРОУЧВАНИЯ НА МЕСТНОСТТА "КАЛЕТО" ПРИ с.РУПКИТЕ, СТАРОЗАГОРСКИ ОКРЪГ

Според споразумение между Археологическия институт с музей към БАН и Централния институт по стара история и археология към ГАН през 1981 г. започнаха първите сондажни проучвания на хълма "Калето" при с.Рупките. Чрез сондаж заложен от върха до северното подножие на хълма са направени първите стратиграфски наблюдения на културните напластявания. Според тях първото селище датира от енеолита, върху чийто пласт се редуват пластове с различна дебелина от бронзовата, ранно и късножелязна епоха. Римското селище се свързва с построяването на пътната станция Карасура през III в. Върху пласта от това време са отбелязани културни напластявания от ранновизантийската и средновековна епоха до

XII – XIII век. Предимно от най-високата част на хълма са отбелязани архитектурни останки от IV до XII век.

Западно от хълма е направен малък сондаж на една открита по оцветяването на растителността базилика екстра мурос.

III. СРЕДНОВЕКОВИЕ

Р. Рашев

РАЗКОПКИ В ДВОРЦОВИЯ ЦЕНТЪР В ПЛИСКА

Цел на проучванията бе да се разчисти изцяло пространството между Тронната палата, Дворцовата църква и южния зид на тухлената оградна стена около Малкия дворец, започнало през 1979 година. В проучения през 1981 година сектор са документирани останките на 4 жилища-полуземлянки, 10 стопански ями, 2 производствени съоръжения /печки/, 8 гроба от некропола около Дворцовата църква. Според стратиграфското си разположение спрямо настилката на дворцовия площад и според откритите в тях материали – керамика, стъклени предмети, железни сечива и монети – тези съоръжения се отнасят към втората половина на X в. и първата половина на XI в.

Нов резултат за Плиска е откриването на две юрти. Първата юрта принадлежи към преходния тип между наземната и вкопаната юрта. Съставена е от две кръгли отделения. В по-голямото отделение е имало открито огнище, разположено направо върху пода. Около него се намериха обгорели животински кости. Вероятно подобно огнище е имало и в по-малкото отделение, чийто под е разрушен от по-късна яма. Втората юрта, чийто диаметър е 14 м., може да бъде определена като представителна сграда. Тя е била построена от кръгли дървени стълбове, забити в ями. Откъм юг е имало четириъгълно предверие, до което са отвеждали две стълби или платформи. Тази постройка е само част от по-голям ансамбър дървени постройки, които са съставяли първоначалния дворцов център на Плиска, преди изграждането на първите каменни сгради. Неговото проучване ще позволи да се установи относителната дата на възникването на уседнал живот в центъра на столицата.

Т. Балабанов

РАЗКОПКИ НА ОБЕКТ 31 В ПЛИСКА

През 1981 година на обект 31 в Плиска бяха проведени спасителни разкопки, поради разораването на източния му сектор.

Първата задача е до разчистването на източния сектор с цел да се ограничи разрушаването на обекта. Към проучените през 1981 г. помещения $К_1$ – $К_3$ се откри още едно, последно помещение – $К_4$/ означенията според Ст. Михайлов/. Продължава на юг само западния зид, който е проучен напълно до петнадесетия метър, а чрез няколко сондажа е определена посоката му до осемдесет и петия метър. Вероятно отначабо този зид е служил за източна оградна стена на целия комплекс и по-късно към източно-то му лице са пристроени помощенията $К_1$ – $К_4$. Ако се съди по очертанията на строителния трошляк в разораната нива тук съществува още един комплекс от сгради на площ около 3 – 4 декара.

Втората задача е уточняването устройството и плановата схема на керамичната работилница. Новите разкопки изясниха, че под помещение А и С съществуват по-ранни постройки. Основите им са на дълбочина 0.80 м по-дълбоко от основите на А и С. Стана ясно, че пещите В и Д не са свързани функционално с помещенията А и С. Те са съществували самостоятелно и се отнасят към трети, последен строителен период – края на Х – началото на XI век.

П. Петрова

АЕРОНАБЛЮДЕНИЯТА В АРХЕОЛОГИЧЕСКИТЕ ПРОУЧВАНИЯ НА ВЪНШНИЯ ГРАД НА ПЛИСКА

През 1978 г. от Шуменския спортен аероклуб е съобщено за открити от самолет особени следи по терена на Външния град, които наподобяват очертанията на сгради и това предизвиква намесета на Окръжния музей в Шумен. За кратко време е облетян целия терен на Външния град, открити са, ситуирани, скицирани, а после обходени пет големи комплекса, значителен брой отделни камерни постройки, ровове. Според данните от аеронаблюденията и обхожданията тези архитектурни ансамбли се датират най-общо в IX – X веки. По тях е направен и един нов непълен план на средновековно селище край Шумен.

Ж. Аладжов

ШКАРП НА ДВОРЦОВАТА ЦЪРКВА ВЪВ ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ

Шкарпът, направен по заявка на НИПК обхваща ивица от 2 – 2,5 м и опасна околовръст изкопа на църквата. Целта е да се създаде наклонена плоскост от нивото на съвременния терен до нивото на паметника. От север и запад културните наслоявания са със сравнително хомогенен характер и съдържат материали от XI-XIII в. От юг и изток насипите са оцветени с бюло – следи от пещи за вър. В северния шкарп е разкрита голяма кухина в пръстта която вероятно се дължи на слягани в почвата поради извличането на строителен материал от разположена тук сграда. Нейните останки не са открити.

Материалите; корубести медни монети, меден кръстенкол – пион, огрибка, нож, ножици, върхове от стрели,фрагменти от стъклени и бронзови гривни, фрагмент от плочка-преславска рисувана керамика с растителен орнамент, два оловни печата от XI век и други определят интензивен живот на това място през времето на Първото и Второто българско царство.

Т. Тотев, Ст. Бонев

РАЗКОПКИ ПО ЗАДАЧА " ЦЪРКВИ И МАНАСТИРИ" ПРЕСЛАВ

Във връзка с установяването на една по-пълна топографска картина за преславското църковно и манастирско строителство нашите проучвания през отчетната 1981 година имаха сондажен характер и бяха насочени във все още слабо изучения във археологическо отношение северен край на източната половина на Външния град. Проведените сондажни проверки разположихме върху една плоска издадина на наклонената северозапад - югоизток тераса покрай левия бряг на Румска река, на около 300-400 м преди вливането ѝ в Тича/Камчия/.

Разкопките откриха строежи и материали, които в хронологическо отношение се отнасят към установените в миналото на Преслав три периода: предстоличен,столичен и следстоличен. На първия принадлежи разкритата изцяло с дълбоко вкопаните си каменни основи езическа култова сграда/капище/: към втория - подложката с част от оцелелите каменни основи на неголяма гробнична църква с кръстокуполен план от типа със запалнини междураменни пространства и към следстоличния период - една правоъгълна постройка, която от запад се е затваряла от стена, стъпила върху източната външна основа на езическата култова постройка.

Т. Михайлова

РАЗКОПКИТЕ СЕВЕРНО ОТ ЗАПАДНОТО КРИЛО НА ЮЖНАТА ПОРТА НА ВЪТРЕШНАТА КРЕПОСТ - ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ

През 1981 г. по заявка на НИКП в този сектор

от Вътрешния град са разкопани 262 кв.м. Културният насип е силно разрушен. В горните пластове са разчистени останки от леки градежи с материали от XIII - XIV в. Под тях е разкопан некропол и гробове от XI до средата на XIII в., като крайната граница е датирана с монети. Гробовете са врязани в културни напластявания от IX - X в., в който са разчистени 3 помещения от голяма сграда с верижен план, градена от плочести, ломени камъни споени с жълта глина.

Пак по заявка на НИПК са направени шкарпове около разкопаната през миналите години административна сграда с голям брой оловни печати. При шкартирането са открити и различни материали, датиращи напластяванията от IX - XI век. - оловни печати, монети, медни и бронзови апликации, фрагментирана керамика.

Ал.Кузев, К.Попконстантинов, Н.Георгиев, А.Мединцева

РАЗКОПКИ НА МАНАСТИРА ПРИ с.РАВНА, ПРОВАДИЙСКО

През 1981 г. беше разкрита и проучена централната част от манастира. Пред западната фасада на манастирската черква се очерта голям квадратен двор, ограден от 3 страни с различни по план и предназначение сгради. В южното крило са разположени 3 помещения: едно голямо и две по-малки. Между голямото и малкото помещение е оставен тесен проход с вход за южния двор на манастира. Върху настилката от дялани камени плочи се откриха малко находки: старобългарска керамика с врязана украса и отделни битови предмети. В голямото помещение допълнително е била изградена пещ с неясно предназначение.

Западното крило, силно разрушено от иманярите през 1978 г. се състои от две почти еднакви помещения, отделени от широк проход, който е в ос с черквата. Тук вероятно е бил разположен главния вход към вътрешната част на манастира. В южното помещение се разчистиха останките от хамбар, изграден от дърво на камени стъпки. Сред тях се намери сравнително голямо количество овъглено жито. Под разрушения под на северното помещение се попадна на каменен разпределител с част от водопроводната мрежа на манастира.

Особен интерес предизвиква северното крило пред черквата. В него е била вместена голяма по размери и представителна сграда, съставена от две зали и малко помещение между тях. Пред сградата се развила колонада от дървени стълбове, от които сега са оцелели само каменните стъпки. Подовата настилка вътре в нея е оформена от добре обработени варовикови плочи, обмазани помежду си с червен хоросан. Всичко това свидетелствува за представителния характери на постройката, а откриването на около 50 надписа и 150 рисунки врязани по стените й ни дава основание да изкажем предположението, че тук се касае за сграда свързана с книжовно-просветна дейност. За това ни дават основание най-вече надписите на гръцки език, някои от които са предадени с т.н. скорописно писмо, характерно за гръцките книжовни паметници от този период. Значителен интерес представляват и рисунките със своето разнообразие в сюжетно и графично отношение. В някои от тях се наблюдават прийоми използувани в украсата на книжовните паметници.

Както при Голямата базилика в Плиска, които са служили за обучение в писане върху покрита с восък дъска. Това от своя страна, заедно с откритите по стените на черквата и скриптория азбуки, показва, че манастири, край с. Равна се е намирало едно от просветните средища на Средновековна България.

С. Ангелова, Д.Доневска, Вл. Пенчев

РАЗКОПКИ В СИЛИСТРА

Продължава разкриването на ранносредновековна сграда в участъка между т.н. " Голям фрагмент " от крепостната стена и

петоъгълната ъглова кула. Проучени са 600 м^2 площ.

Разкритите до сега части от сградата могат да бъдат разглеждани като северно и южно крило на голяма, но единна по характер и предназначение постройка. Северното крило в план представлява верижна сграда, съставена от пет помещения с ориентация изток-запад. Южното крило на сградата не е разкопано изцяло. За сега е разкрито помещение, правоъгълно в план /11,5 x 6.8 м./ с ориентация север-юг. Двете крила са обединени от дълъг проход -коридор от запад. По начин на градеж сградата се отнася към каменните строежи от епохата на Първото българско царство в Дръстър. Теренът има сложна стратиграфия. Недокоснати пластове, съвременни на първоначалното използуване на сградата до сега са разчистени във вътрешността на помещенията на северното крило, под опожарените останки от покривите. Някои от тях имат характера на затворени комплекси. Най-ранните монети в пластта след първоначалния пожар са анонимни византийски монети - клас A_2, датирани между 976 - 1030/36 г. В първоначалния насип на сградата липсват монети на ЙОАН Цимисхий, иначе чести откривани в Силистра Този факт подсказва, че тя е опожарена преди 971 г., до или в началото на руско-византийската война.

Без да бъде разчиствана от пожара, сградата е преправяна и използувана до третата четвърт на XII век.

Културен пласт от XIII-XIV век е възникнал в южната част на проучения терен, където има и архитектурни останки от това време. Намерените до сега монети са латински константинополски имитации от първата половина на XIII век и монети на българските монети Константин, Асен и Иван Шишман. Намерени са и девет монети на Тертер, син на Добружанския владетел Добротица.

Р.Рашев, Ст.Станилов

РАЗКОПКИ НА СРЕДНОВЕКОВНО ГРАДИЩЕ ПРИ с.ХУМА, РАЗГРАДСКИ ОКРЪГ

I. Укреплението има форма на петоъгълник, който затваря площ от 30.6 дка. Направени са два разреза на укрепителната линия – от североизток и северозапад. Устройството на фортификационните съоръжения на тези две места е следното: Върху трамбования стар хумусен пласт е изградена стена от ломени камъни на глинеста спойка с пълнеж от глина и каменен трошляк широка 2.00 м Пред стената има берма широка 3.80 м, а след нея ров широк 9.00м и дълбок 2.00 м. В най-дълбокатачаст на рова е изкопана надлъжна траншея с ширина 2.70 и дълбочина 1.75 м. Пред рова е имало не висок землен вал обложен с ломени камъни, чийто следи сега личат много слабо. В профила на северозападния разрез се забелязва полуземлянка врязана до самата крепостна стена така, че пещта й е разрушила от части зидарията.

II. В средата на укрепената площ са проучени 4 жилища – полуземлянки, а пето – при северозападния разрез на укрепителните съоръжения. Те имат неправилна правоъгълна форма, подовете им са трамбовани в льоса без обмазка, а едната от стените на жилище № 1 /при североизточния разрез на укреплението/ е облицована с ломени камъни. В подовете на три от полуземлянките са открити гнезда от дървени подпори, а в другите две такива гнезда няма.(Само в жилище № 1 е разчистена пещ от ломени камъни. В останалите жилища отоплителните съоръжения са вкопани в здравия бряг пещи, пред една от които /жилище № 4/ е направена правоъгълна подница, опалена до червено.

III. В подземния материал преобладава фрагментираната керамика. – съдове от песъчлива глина, украсени с врязани линии; от пречистена глина, украсени с лъскави ивици; покрити с маслено-зелена глазура, кани и украсени с ивици червена боя стомни. Освен керамичния материал разкопките предоставиха и други битови предмети: ножчета, върхове от стрели, железни обкови, желязно писало, прешлени за вретено, желязна крица, едри буци, желязна шлака.

Според керамичния комплекс паметникът се датира в IX – X век.

Л.Дончева - Петкова

РАЗКОПКИ ПРИ С. ОДЪРЦИ, ТОЛБУХИНСКИ ОКРЪГ

През м. юни , юли и август на отчетната 1981 г. са проведени разкопки в м. " Калето" при с. Одърци, Толбухински окръ Продължи последователното проучване на терена в източния сектор, а в западния /бивш сектор на полския екип/ е разкрита най-голямата досега сграда в крепостта от ранновизантийския период.

В източния сектор завърши проучването на сграда № 22 която по план е почти аналогична на съседната й сграда № 15. Представляват правоъгълник разделен от един напречен и един надлъжен зид на четири помещения. По-интересна е голямата ранно-византийска сграда – № 34 в западния сектор. По план представлява несъвсем правилен силно издължен правоъгълник с дължина 20 и широчина 10.20 м., който от запад опира до източното лице на западната крепостна стена. Два напречни и два надлъжни зида разделят сградата на 9 помещения. В съществуването на сградата се наблюдават два строителни периода. През първия тя е градена от дялани камъни, споен с хоросан, съдържащ едри парчета от счукани тухли. През втория период без да се измени първоначалният план, разрушените зидове са били надстроени с ломени и дялани камъни, а на места и тухли, споени с кал. Ако се съди по големите размери и липсата на битови предмети новооткритата сграда е била обществена или административна постройка.

През 1981 г. са разкрити и нови 10 жилища от Първото българско царство. Повечето от тях са квадратни или правоъгълни полуземлянки, при две жилища едната страна е дълговидно извита, а едно е издължено, елипсовидно. Всички са вкопани на дълбочина 0.80 - 1 м от сегашното ниво и от вътрешната страна са облицовани с камъни.

Л. Бобчева

РАННОСРЕДНОВЕКОВНО СЕЛИЩЕ В МЕСТНОСТТА "КОВАНЛЪКА", ТОЛБУХИНСКИ ОКРЪГ

През 1981 година в селището при с.Топола, Толбухинско е разкопано напълно помещение № 33. То е правоъгълно, полувкопано зидано от преупотребени, обработени камъни на калова спойка. В единия от ъглите е намерен хромел.

Близо до него е разкрита сграда, която принадлежи на римското селище. Тя е правоъгълна с размери 23 / 10 м и е разделена на 3 помещения. В едно от тях са разчистени печка и пещ.

Ж.Въжарова

СРЕДНОВЕКОВНО СЕЛИЩЕ В МЕСТНОСТТА "НАД ПЯСЪКА" ПРИ СЕЛО ГОЛЯМ ИЗВОР, РАЗГРАДСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. разкопките са съсредоточени от южната страна на изкопа от 1979 г. Проучена е площ от 1075 кв.м. Разчистени са 4 жилища полуземлянки и една печка от разрушено жилище. Материалите от насипите - фрагментирана керамика, прешлени за вретено, ножове, брусове, шила и др. датират в селището в IX - X в. Открити да обаче и фрагменти от гърнета, изработени на ръка с коси насечки по венеца, които биха могли да се отнесат към VII - VIII в.

Ж.Въжарова

СРЕДНОВЕКОВНО СЕЛИЩЕ НАД АНТИЧНИЯ ЯТРУС ПРИ с.КРИВИНА, РУСЕНСКИ ОКРЪГ

Разкопаната през 1981 г. площ се намира западно и източно от изкопите през 1973 - 1979 г. и има размери 600 кв.м. Проучени са 4 жилища полуземлянки, в едно от които са намерени 8 почти цели керамични съда - 7 гърнета и една паница. От насипа на жилищата са събрани 3 прешлени за вретена, тежести за рибарска мрежа, ножчета, части от хромели, фрагментирана керамика. Този материал определя датата на селището IX - началото на XI в. Извън жилищата са събрани фрагменти от котли с вътрешни дръжки, характерни за XI в. и от сграфито керамика.

Ст.Михайлов, М.Сестримска

РАЗКОПКИ НА ОБЕКТ "ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ" - гр.КЮСТЕНДИЛ

След разкопаването на сектора северно от галерията, разкритите тук ранновизантийски и раннобългарски строежи добиват следния вид. Установената вече голяма византийска сграда, долепена на север до крепостната стена, се развива на юг чрез още едно продълговато помещение /5.50 x 1.70 м/. В близост до източния край са оформени с грижливо направена тухлена зидария. И двете страници са стъпили върху каменни подложки. Между тях е вместен прагът. По на изток има още две помещения, отнасящи се към същата сграда. Едното от тях е по-голямо /5.50 x 5.10 м/. На изток от него е другото помещение. Двете са свързани с широк отвор. Подходът към тези помещения е от към запад, където има врата с праг от два грубо одялани блока. В източното малко помещение се е влизало през врата в източната стена и широк отвор в южната. Градежът на всички помещения е от смесена зидария - речни камъни и тухлени пояси.

Запазен е един пояс от 4 реда тухли в южната надлъжна стена. Спойката е розов хоросан.

Откритият през 1979 г. български средновековен строеж, разположен в западната част на разкопките, сега получава по-определен вид. Става ясно, че в пространството между две византийски сгради се вмества строеж от камък на кал, съставен от три затворени помещения и едно отворено към юг. Главният достъп до тези помещения се осъществява чрез врата в южния край на строежа. От нея е запазена само северната страница.На запад е разкрита част от тясна средновековна уличка.

Втори български градеж е засвидетелствуван в източния край на новоразкритата площ. Отнася се до едно вкопано еднопространствено жилище, което използува и част от южната надлъжна стена на голямото византийско помещение. Всъщност е открита само югозападната част на жилището, което се е развивало на изток, но е разрушено. Разкрито е обаче огнище в предполагаемия югозападен ъгъл. В близост до огнището са намерени дебелостенни съдове, направени на ръка, с доста груба фрактура и неукрасени стени.

Находките - еднофитилни глинени лампи/ V - VI в/, цели и фрагментирани глинени съдове /IX - X в./, накити, стрели и др. железни предмети.

С.Йорданов

РАЗКОПКИ НА РАННОСРЕДНОВЕКОВНО СЕЛИЩЕ ПРИ с.ГОРАНОВЦИ , КЮСТЕНДИЛСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. е разкопана приблизително 300 кв.м. площ като са разчистени някои от непроучените докрай от предишните години помещения. Разкрити са и три нови помещения,от които произхожда голямо количество фрагментирана керамика. Освен керамичния материал са намерени везни, бронзива фибула, пръстен и особено много тежести за стан и от рибарска мрежа.

К.Капелкова

АРХЕОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ НА СРЕДНОВЕКОВЕН НЕКРОПОЛ В РАЙОНА НА СИМЕОНОВГРАД, ХАСКОВСКИ ОКРЪГ

Втори сезон продължава археологическото проучване на средновековен некропол от X - XI в. в местността Градището. По време на тази кампания бяха разкрити 28 гроба, един от които двоен /общият брой на досегапроучените гробове достигна 55/. Погребенията са извършвани в обикновени гробни ями, ориентирани запаз - и изток. Във всички случай е спазен християнския погребален обряд.

Гробният инвентар се състои изключително от накити. По форма, украса и техника на изработка те не се отличават съществено от известния в литературата и от други археологически обекти материал от този+ , вид. Преобладават отворени бронзови гривни с врязана геометрична украса, с крайща във форма на стилизирана глава на морско конче, псевдовити и осукани, завършващи с петлици. Всички открити пръстени са със еднообразен ромбовиден или звездообразен орнамент върху правоъгълен щит. Накитите от стъкло са и маниста от огърлици, твърде разнообразни по размери, форма и цвят, както и гривни с обло или четириъгълно сечение,изтеглени от безцветно,светло и тъмно зелено,и кафяво-червеникаво стъкло.Открита е медна корубеста монета с позлата на имп.Михаил VII /1071-1078 г./,вторично употребена като накит.

По всяка вероятност този некропол принадлежи на селището,което е било разположено на близкото Градище,през началния период от неговото съществуване.

И.Щерева

СРЕДНОВЕКОВНА ЦЪРКВА И СЕЛИЩЕ ПРИ С.СЕДЛАРЕ, КЪРДЖАЛИЙСКИ ОКРЪГ

Църквата е разкрита в подножието на праисторическата селищна могила,която се намира на левия висок бряг на р.Върбица.

В план тя е еднокорабна с една полукръгла отвън абсида. В западната си част е напълно унищожена. Севернатастена е запазена на дължина 4.90 м, а южната на дължина 2.90 м. Вътрешното пространство е широко 2.10 м. Стени са градени от грубо обработени камъни споени с бял хоросан, а основите са отломени камъни и речни волутаци на кал. В насипа на църквата е открито незначително количество средновековна керамика /Х - XII век/. На север от нея се разчистиха 4 гроба. Погребенията са християнски, без гробен инвентар. Гробните ями са от части оградени с плочести камъни, вкопани на 0.20 - 0.30 см от съвременната повърхност.

В тютюнева нива на северозапад и север от праисторическата могила се намира средновековно селище. Направените сондажни проучвания констатираха живот в него от VII - XII в. Открита е керамика, железни предмети, изделия от кос, накити и две монети от края на Х - началото на XI в. Особен интерес представляват керамиката работена на ръка, както и две медни токи с релефни изображения на летящ кон и лъв.

С.Станилов, Г.Александров

СОНДАЖНИ ПРОУЧВАНИЯ В ЗЕМЛИЩЕТО НА ГР.ВЪЛЧЕДРЪМ, МИХАЙЛОВГРАДСКИ ОКРЪГ

Местността Савини брястове се намира около 300 м югозападно от известнатас разкопките на Ат.Милчев Печена могила. Сондажните разкопки откриха 5 християнски гроба. В 3 от тях има останки от дървени кофчези или укрепвания на гробната яма. В три гроба има инвентар - гроздовидни обеци, бронзови копчета, бронзов пръстен , стъклени маниста. В насипите на два от тях са открити по една обрядно пусната бронзова обеца. С обряда и накитите некрополът се датира в IX - X в.

Местността Бърдарското е на около 3 км северно от Печена могила. Сондажите показаха, че ранносредновековното селище тук е тънкослойно и няма отчетлива стратиграфия. На 20 -30 см дълбочина започва халщатски културен пласт.

Д.Станчев

РАЗКОПКИ НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ НЕКРОПОЛ ДО с.КРАСЕН ОКРЪГ РУСЕНСКИ

Некрополът е обхващал пространство от около 15 хил. кв.м. Разкопана е площ от 450 кв.м. Останалата част от паметника е разрушена при обработка на земята. Проучени са 16 гроба. Според способа на погребване се установява, че 12 от мъртвите са били християни, а останалите 3 са погребани по езически начин. Един от гробовете е символичен. Елементите на обреда и инвентара показват, че покойниците са имали славянски и прабългарски етнически произход.

Различието в обреда и откритите предмети посочва че некрополът е съществувал през IX - X в.

М.П.Димитров

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ В БАЛЧИК

Разкопките през 1981 г. целят проучването на земленокаменните съоръжения от Първото българско царство. Установене,е, че валът лежи върху пласт от ранновизантийската епоха /V -VIв/ Граден е по следния начин: ров, насип, външна броня, каменен зид по билото, вътрешна камена броня. Някои преустройства по крепостната стена трябва да се отнесат към първата половина на IX в., когато били изградени новите"кошеровидни" кули - № 10,11, 25 и 6 и четириъгълната № 12.

С разрез от западната страна на петоъгълна кула № 4. е уточнено разрушаването на крепостта в края на Х - началото на XI в. Върху горната част на вала са открити над 50 големи камени квадри, върху които има насип от строителен трошляк.

Работено е и във вътрешността на крепостта, откъдето материалите датират интензивен живот в нея до средата на XI век.

Ат.Михайлов, М.П.Димитров

РАЗКОПКИ НА НЕКРОПОЛА ПРИ БАЛЧИШКАТА КРЕПОСТ

В непосредствена близост до раносредновековната крепост в Балчик има надгробна могила, в която при спасителни разкопки са открити и проучени 45 гроба от 3 епохи, датирани според погребалния инвентар и обряда в края на IV до средата на III в.пр.н.е. В края на II до средата на III в. от новата ера и в XI – XII в.

В гробовете пред римската епоха са открити железен шлем, желязна ризница и бронзово огледало. В гробовете от римската епоха – две глинени еднофитилни лампи и 4 стъклени балсамария От средновековните погребения произхождат чифт бронзови обеци, две огърлици, две гривни и бронзово кръстче.

Близо до кула № 1 е открит още един гроб от римската епоха.

Е.Карамфилова

СРЕДНОВЕКОВЕН НЕКРОПОЛ ВЪРХУ ПРАИСТОРИЧЕСКОТО СЕЛИЩЕ ДО с.ГЪЛЪБНИК

През 1981 г. продължава работата по проучването на праисторическото селище. Освен останките от праисторическата епоха са разкрити 19 погребения, принадлежащи на средновековието. Те са разположени в централната част населището.

Всички погребения са на дълбочина от 10 – 55 см от сегашното ниво на терена. Ориентирани са З–И с малки отклонения. Скелетите са положени по гръб с изпънати крака, а ръцете поставени на корема или лявата спусната край тялото.

Гробните ями са неоформени. Само при гроб № 13 ямата

е оградена в правоъгълна рамка от средно големи ломени камъни.

От проучените 19 погребения, 9 са без инвентар. При останалите той се състои предимно от предмети свързани с облеклото на погребания – гривни от стъкло, бронз, желязо, бронзови пръстени и обеци, стъклени маниста. Най-богати се оказаха погребения № 13 и № 21. На скелет № 3 се намериха 18 гривни и бронзов пръстен. Разположението на гривните е следото: 12 стъклени на лакатните кости на лявата ръка, 3 стъклени на раменната кост на дясната ръка, 3 бронзови гривни на лакатните кости на дясната ръка. На скелет № 21 се намериха 9 гривни и бронзова обица – отворена халка, като 8 от гривните са стъклени и се откриха на лакатните кости на ляватаръка, а бронзовата на дясната.

При две от погребенията се забелязва известно отклонение от изискванията на християнският погребален обрат.

Южно от изкопаната част на некропола по повърхността на праисторическото селище се намира и средновековна керамика. На същото място се очертават и ями,вероятно от същата епоха.

Намерените накити в некропола намират аналогии с накитите намерени в селища и главно некрополи от XI–XII в.разкрити досега в днешните български земи и Македония.Това дава основание да датира средновековния некропол до с.Гълъбник от XI–XII век.

Й. Алексиев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXXIV

При проучването се установиха три културни пласта:

1. Пласт от епохата на османското владичество

Разкритите жилищни сгради могат да се отнесат към два строителни периода: от XVII в. и след втората половина на на XVIII в. В очертанията на жилищните сгради се откриха много фрагменти от битова керамика и цели съдове - / ибрици,стомни и гърнета/, фаянс. лули, часте от стъклени съдове и монети.

2. Културен пласт от Второто българско царство.

Разкриха се сгради от четири сгради и подпорни зидове. Градежите се отнасят към два строителни периода: първият към средата на XIII в. и вторият около първата половина на XIV век /въз основа на относителната хронология на сградите, археологическия материал и монетите/.

В средновековния пласт са открити фрагменти с подглазурни надписи и букви, надписи-графити, тухла с част от надпис, корнизна тухла/ от Патриаршията/, бронзов кръст от верижка на кандилница, грънчарски скари, капителче от розов мрамор, монети и др. Особен интерес представлява откритият върху долна част на съд XIII в. рисунка - графит с две допоясни изображения. Двете фигури са обединени композиционно. Според атрибутите/дайре и тривърха шапка/ композицията може да се определи като шаманска. Лявата фигура/с дайрето/навярно представлява шамана, който призовава духа -маска/ дясната фигура/. Обяснението че тази композиция е върху съд от XIII век могат да бъдат две:

1. Че става дума за езически преживелици, съхранени и през Второто българско царство и

2. че тя може да се свърже с други тюркоезични племена, вплели имената си в българската история през XIII веки /например татарите/

3. Пласт от ранновизантийската епоха.

Разкрита е само част от сградата /запазен е североизточният ъгъл / и един изолиран зид.

Ат. Писарев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXXII

Преди започването на археологическите разкопки целият район е подравнен от насип на пръст и върху нея подредена калдъръмена настилка. След нейното отстраняване се разкри най-късният строителен период характерен за турската епоха, образуван от историята на пет сгради.

След отнемането на културните наслоявания и демонтирането на турската архитектура са открити основите на седем граждански сгради и настилка на улица, строени през времето на Втората българска държава. По този начин е разкопана част от жилищен квартал, построен покрай вътрешното лице на южната крепостна стена, който достигнал до скалниявенец на площада, а на запад до Главния вход.

Главна роля за част от сградите е играла улицата. Тя е започвала направо от главния вход и е трасирана едновременно със строежа на сградите.

При археологическото проучване на Третата порта през 1969 година са били открити казармени помещения на охраняващите крепостта. Нашето предположение, е че разкритите сгради са били жилищата на военоначалниците и техните семейства. Следи свързани с някаква занаятчийска дейност в сградите няма. Всички сгради са разрушени от силен пожар след превземането на хълма от турците.

От ранновизантийския период в обекта са открити основите на три сграда и канал. Средната сграда в основата си е била постлана от едри плочести камъни. Върху тях са намерени 30 бр. кости от еленове рога -суровина и полуфабрикати, което показва, че в сградата е имало работилница за обработка на кост. От насипа, който покрива основите на сградите, произхождат и фрагментирани амфори, глинени съдове и 14 бронзови менети.

От тракийски културен пласт са открити многобройни фрагменти от керамика,бронзова фибула и монета - тракийско подражание на монетите от Одесос.

Втората задача, която стоеше пред нас бе да установим минало ли е площад през средновековието. Скалното пространство не е било застроявано през средновековието нито в по-късни времена. Площад е имало и той се явява катопърви за хълмът Царевец. Оттук е започвала Главната улица за Малката порта, Лобната скала, Царският дворец, патриаршията, търговския квартал, а така също и жилищните квартали по южния склон на югоизточната порта.

Л.Квинто

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ -XXVII

Проучена е площ от 125 кв.м. успоредна на западната крепостна стена. След проучване на строителство от края на XVIII в. и от XIX в. е разкрита част от сграда от XV - XVI в., с огнище и кухненска керамика. Установено е, че теренът не е бил обитаван през XVII в., вероятно последица от поръженото на I-то търновско въстание.

Средновековно българско строителство не е запазено

освен надзиждане на по-ранен градеж. Намират се монети от XVII, XIV в. и керамични фрагменти от I и II българска държава.

Ранновизантийският културен пласт е запазен с дебелина 1.80 м. Разкрити са части от две сгради в два етапа на строителство - от края на V в. и от VI в. През средата на V в. е имало дървено строителство. Късноантични монети и керамика и материали от напълно унищожени тракийски културен пласт, са размесени по цялата площ. Полевото проучване в южната част на западния склон на хълма Царевец е приключено.

Л.Квинто

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXXIX

Теренът е в източната част на южния склон на Царевец и са проучени 150 кв.м. В северната част са отстранени насипи с дебелина до 4 м. Проучен е само културен пласт от турско време в два строителни периода.

Последният период от XIX в. е от два етапа, като сградите са преизградени. Предполага се че причина за разрушаването е земетръсът в Търново през 1848 г.

През XVII в. и първата половина на XVIII в, теренът не е бил обитаван.

Първият строителен период е от XV - XVI в. и са запазени югозападни ъгли на две постройки, само на височина в източната част на проучената площ. По-късната сграда е загинала в пожар, вероятно в края на XVI в.

Материали от втората българска държава се намират разнесени в културният пласт от турско време и в насипите произхождащи от южния склон. Намерена е част от стеатитова икона с изображение на богородица.

Зл.Генова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXVI

През 1981 г. разкопките на сектор XXVI, разположен в южния край на западния склон на хълма Царевец, имаха довършителен характер. Те се проведоха в югозападната част на сектора върху площ 150 кв м. Дебелината на наслояването достига до 3.30 м. /без насипната пръст, изхвърлена през 20-те години на 20 век, чиято дебелина е 4.00-4.50 м/.

Разкрити са останки от градежи, отнасящи се към три епохи: ранновизантийска, средновековна българска и епоха на османското владичество.

Ранновизантийските градежи са от два етапа на строителство. Опожаряването на градежите от втория строителен етап приблизително би могло да се отнесе към първата половина на VIIв.

Непосредствено върху пласта от ранновизантийски разрушения се разкриха градежите от XIII - XIV в.: части от две сгради, запазени във основи, горял еднолицев зид и неизползувано напълно хоросаново бъркало.

От епохата на османското владичество са разкрити градежи датирани от XV - XVI в., края на XVII в. и втората половина на XVIII - XIX в.

Зл.Генова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXXVII

През 1981 г. започна проучването на сектор XXXVII, разположен по южния склон на хълма Царевец.

След отнемането на насип на пръст с дебелина до 4 м. започна разчистването на градежи, които принадлежат на турския квартал по южния склон на хълма, обитаван до Освобождението на Търново, през 19877 г. Битовите материали са твърде малко е се отнасят към XIX век.

М. Долмова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ -XXVIII

През изминалия археологически сезон завърши проучването на сектор XXVIII, който се намира в началото на южния склон на Царевец в близост до третата порта и Главния вход. Работният участък бе успоредн на южната крепостна стена и обхващаше площ от 350 м^2. Установени бяха тру културни пласта с различна дебелина на напластяванията: пласт от османския период с дебелина до 3.50 м,, средновекевен български XIII-XIV в с дебелина около 1.50 м и ранновизантийски с дебелина до 1 м. от който бяха запазени останки от архитектура, след което се достигна скала.

В пластта на османския период са разчистени едноделн и двуделни сгради от два строителни етапа, повечето от които запазени само в субстрикция, ориентирани север-юг с входове от южните фасади. Наредени една от друга в последователен ред сградите са били съобразени не само с денивелацията на терена, но и с уличните комуникации. Сред материалите намерени в пластта преобладава керамиката. Открити са паници, кани,стомни, датиращи паметника в XVIII-XIX век.

В средновеколния културен пласт са разкрити девет жилищни сгради, в които са установени с монети два строителни периоди. Първият строителен период се отнася към средата на XIII век, а втория към втората половина на XIV век. Сградите са близо една до друга, по оста север-юг, на терасата пред южната крепостна стена. Изградени са от ломени камъни на кал, с входове на южната си стена, пред които е минавала улицата.

Ранновизантийският културен пласт е слабо запазен, макар че материали и части от архиектура са открити по целия обект. Като цяло запазените архитектурни останки не носят белезите на монументалност, а освен това са разкрити частично, тъй като остават под средновеколна архитектура, оставена за експониран Пластът е беден на материали и дори битовата керамика се намира в ограничено количество. Датировката е определена с монети - края на V век - началото на VII век.

С извършените археологически разкопки завърши проучването на обект Царевец XXVIII. Разкритата средновековна архитектура се явява часто от един голям жилищен квартал, разположен на терасата пред южната крепостна стена в близост до Главния вход. След падането на крепостта в 1393 г. върху неговите развалини се изгражда нов квартал, животът в който е продължил до средата на XIX век.

Р. Анчева

РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ XXXI

През 1981 г. продължиха археологическите проучвания на XXXI-ви обект, разположен край южната крепостна стена. Обхваща площ от 490 м^{2}. На запад граничи с XXVIII-ми сектор, а на изток - до оградния зид на църква № 12. Установине са културни пластове от ранновизантийската, средновековна българска и турскита епохи.

I. Културен пласт от времето на османското владичество.

Доразкрито е каменно пътно платно с посока изток-запад, а под калдъръма - каменен отводнителен канал със същата посока. Покрит е с големи плочести камъни.

В пластта са открити голям брой фрагменти от битова керамика, франгменти от глинени лули, предмети от метал и монети.

II. Културен пласт от Второто българско царство.

През този сезон са уточнени три строителни периода от XII - XIV веки. Начинът на градеж на всички открити зидове е еднакъв - ломени камъни на калов разтвор. Към първи строителен период - края на XII и началото на XIII в. се отнасят три единични градежа. От втория период са запазени части от две жилищни сгради. Основите им са плитко фундирани, градени от големи ломени камъни. Отнасят се кам втората половина на XIII век. Сравнително по пълни- са данните от плановата схема и пространственото изграждане на две жилищни сгради от третия строителен период - средата на XIV век .

III. Пласт от ранновизантиаската епоха

Разкрит е североизточния ъгъл на сграда и зид със смесени зидария - каменен градеж от ломени камъни с издължена форма се редува с пояс от тухли.

П. Славчев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦАРЕВЕЦ - XXXVI

Обект XXXVI се намира на западната част в южния склон на Царевец, между проучената площ покрай крепостната стена и пътя до скалния венец на Патриаршията. Теренът се характеризира с голям наклон на юг/45°/, като е терасовидно прекъснат от двата съвременни пътя и плочникова пешеходна алея.

Работата през 1981 г. е съсредоточена в северната половина на обекта. Най-ранни са тракийските материали, които се откриват разпръснати и единични се отнасят до двете фази на тази култура. Само в Северозападната част на обекта са достигнати обгорели нива и керамика, свързана по конкретно с тях. На същата дълбочина от централната част на обекта произхождат единични фрагменти от ранновизантийски и ранноблгарски съдове.

От времето на Втората българска държава в горял културен пласт е открита значетелно количество обикновена и сграфито керамика. Като архитектура е установена само една сграда от XIV век. От периодът на Османското владичество са останките на седем сгради и битов материал,които се отнасят до три етапа на строителство. Някои от тях са съществували едновременно, като са оформяли през късния период , един гъсто застроен жилищен онсамбъл. Неговата планировка е по-добри изразена заедно с разкритите улици-калдаръми. Сградите на късния период са характерни с по-малките си обеми и по-слабата си архитектура.

Ат. Попов

РАЗКОПКИ НА " ВЕЛИКАТА ЛАВРА " ВЪВ В.ТЪРНОВО

Разкопките са продължение на проучването от по-ранни години и обхванаха три участъка: североизточен,северозападен и южен.

В североизточния участък е разчистена част от голямата сграда с пиластри от запад. По следите от мазилка със стенописи тя вероятно е църква. В същност от нея е разкопана основата на притвора, а кораба и абсидата се разгръщат на изток под улица " Митрополска".

В северозападния участък продължи разкриването на засводената сграда и крепостната стена в посока север. Установено е, че сградата се долепя до крепостната стена на фуга. Основите на крепостната стена и градежът от суперструкцията е много по-дълбоко и в друг строителен период, предшествуващ сградата.

От запад е разкопана част от зид, който затваря тази сграда и я обособява в по-малък комплекс, разгърнат на север и изток. От досегашните проучвания може да се твърди, че в северния край на манастирски двор е била изградена костница на два етажа - в приземния е крипка и надземен с параклис. Тъкмо тук е намерен отломък от мозаечни блокчета с подложка от стенна мозайка, свидетелство, че параклисът е бил с богата украса по стените. Намерени бяха монетите - латински имитаций от 1208 г, Иоан VI Орсини, български имитации и от цар Иван Шишман. Освен това беше открит ъгъл от подвързия на книга или икона, изработен от бронз.

В южния участък е разкопана част от крепостна стена. Доразкрита е кула с фронт към Янтра. При тази кула е запазено подово ниво и градеж над него с двулицева зидария. Кулата е вградена в крепостната стена. За изолиране влиянието на водите на Янтра и изграждане на здраво отбранително съоръжение, под подовото ниво кулата е с плътен градеж и солидна стъпка от едри ломени камъни и хоросан. На 15 м в южна посока е разкопана куртина на крепостната стена с още една кула. Зидарията е от ломени камъни споени с бял хоросан. Умело е свързан градежа със скалата и дълбочина. Между двете кули в помещение, построено вън от стената, са намерени 1 тон железни крици, шлак и разрушена пещ. По-важни находнки са: Архитектурни детайли/кемфери, мозаични блокчета/,фрагментирана керамика/кухненска и трапезна/, скари-триножници за изпичане на глазираната керамика,118 монети, латински имитации, византийски, български и турски/, накити, обработена кост, маниста и копчета и част от кръст -енколпион.

М. Робов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ОБЕКТ 4 КУЛАТА " В ПОДНОЖИЕТО НА ТРАПЕЗИЦА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

При спасителни археологически разкопки, на десния бряг на р. Янтра в подножието на хълма Трапезица, бе разкрита средновековна четириъгълна кула. Тя се допира до напречен крепостен зид, който се спуска от Трапезица и северна граница на укрепеното пространство в неговото подножие.

Археологическите проучвания на обекта не са завършени. Предстои разкриването на външния югоизточен ъгъл на кулата.

Сред находките прави впечатление сравнително голямото количество на трапезна керамика, украсена със сграфито техника. Открита е и кухненска керамика, както и керамика от периода на османското владичество. Нумизматичния материал се състои от четири средновековни монети.

Я. Николова

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ЦЪРКВАТА " СВ.ДИМИТЪР СОЛУНСКИ " ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Археологическите проучвания на църквата Св. Димитър Солунски бяха съсредоточени в кестния двор. Установено е, че около нея от началото на XIII до края на XIX век е съществувал голям некропол.

В южния сектор на двора се откри малка еднокорабна църква, която е обслужвала некропола след разрушаването на църквата Св. Димитър Солунски. Тя датира от първите векове ва османското владичество.

Находките представляват части от глинени съдове, декоративна керамика, монети, накити и др. Те се отнасят към времето на Втората българска държава и османското владичество.

Я. НИКОЛОВА

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ НА ОБЕКТА " КИЛИФАРЕВСКИ МАНАСТИР"

През 1981 година археологическите разкопки в Килифаревски манастир продължиха на пет сектора. Източно и северно от голямата манастирска църква са открити нови пет помещения, четири от които включват в комплекса от сгради и помещения, които по археологически данни принадлежат към манастирския скрипторий. Тук са открити още две писала, старгалки и гладилки за обработка на кожа - пергамент. Помещенията, разположени виско в склона, са били помощни скриптория.

Вън от крепостната стена, в южния склон под манастира е открита втора отшелническа килия. Наличието на тези изолирани монашески килии е доказателство, че тук са се запазила традицията на отшелничеството, при която монасите - анахорети са живеели извън обетелта, за което споменава и Григорий Цамбак в Похвалното слово за Евтимий.

В северния край са проучини четири сгради, три от които затварят манастира от север. Те са разположени покрай алеята между двете порти. Изчерпан е насипът и от последните две помещения покрай източната крепостна стена.

Находките са разнообразни - керамика, монети, оръжие и други предмети. Някои от тях датира от V - VI век, а по-голямата част от XIII - XIV век.

В. Димова, Ст. Йорданов

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ В СРЕДНОВЕКОВНИЯ ГРАД ЧЕРВЕН

През 1981 г. е работено по разкопаването на северната крепостна стена в най-източния край на западната част на града.

В разкопания участък стената е дълга 214 м. Тя започва от западната крепостна стена на цитаделята. Трасето ѝ следва очертанията на венеца на скалния масив. Стената е силно разрушена и само на отделни места е запазане до 0.80 м. Стената е градена от ломени камъни, споени с бял хоросан. Дебелината є различна и се влияе от стръмнината на терена. На по-ниските участъци тя е до 2.20 м, а в останалата до 1.80 м. На две места са изградени свързани с нея пиластра с размер 4/50 м., които имали характер на малки полукръгли кули.

Най-вероятно тази крепостна стена е изградена в края на XIII век.

В. Нешева, Д. Димитрова, Б. Цветков, Г. Стоянов

РАЗКОПКИ В МЕЛНИК

През 1981 година археологически проучвания в град Мелник се проведоха на няколко обекта:

1. МАНАСТИР "СВЕТА БОГОРОДИЦА СПЕЛИОТИСА"

Проучено почти изцяло пространството в южната част на рида, върху който се е изградил Славият манастир. На това място, според досегашните резултати, през XVI - XX век е имало и некропол, чийто начален хоризонт е от около 3 - 3.50 м под съвременното ниво на терена. С малки изключения, гробовете

са разрушени, а костите и погребалния инвентар разхвърляни в насипа. Сред находките представляват интерес глазирани и сграфито купички от XVI- XVII век, открити като погребален инвентар и в други сектори на Мелник, сферични копчета, копчета от мед и бронз, миниатюрни фрагменти от тъкани. Некрополът е бил ограден с високи стени. Най-интересна е западната, запазена и до сега във височина до 5 - 6 метра. Северният край, където теренът е най-неустойчив тя е подсилена с три контрафорса. Изградена е както и останалите стени, от ломен камък на бял хоросан със скара от хоризонтални надлъжни и напречни сантрачи. Вмъкнатите за изравняване на зидарията фрагменти от тухли и керемиди създават впечатление за декоративен градеж от външната стена. Отвътре стената е омазана с хоросан. В северния си край тя чупи на изток, съединявайки се в южната манастирска ограда, служила като северна оградна стена на некропола. В северозападния ъгъл на некропола, при чупката на стената в насипа бяха намерени значително количество фрагменти от стенна живопис от XIII век, сред които няколко добре запазени изображения на лица, благославяща ръка, един надпис, нимбове и др.

Разкрити са и някои от манастирските помощения. Едното в югоизточния ъгъл опиращо до водохранилището, е било украсено с тънък слой стенна декоративна живопис. Според открития инвентар може да се приеме, че това е трапезарията. На запад от нея, в югозападния ъгъл на манастира, е имало друго помещение, също с декоративна живопис по стените. Възможно е тук да се е разполагало жилището на игумена. Край западната оградна манастирска стена се откриват и други помещения. В процес на разчистване е и главният манастирски вход, западната стена. Манастирът е обитаван до началото на нашия век, поради което находките са главно от XIX и XX век.

2. ПОДХОД КЪМ СЛАВОВА КРЕПОСТ

Целта на проучванията да се изяснят до сега разкритите останки от сгради източно от църквата"Св. Николай Чудотворец". Вниманието е съсредоточено към двуделната сграда, издигната върху рушевините на по ранна постройка с калдаръмена улица пред нея. Подовете на двете помещения на тази сграда са били покрити с калдаръм. Южното е с размери 7.60 х 4.30 , а северното – 4.30 х 2.20 м.

Разчистено и изяснено е помещението – магазин, северно до най-ранните останки от сградата. То е чест от голяма постройко от XVI- XVII век, развила се над ранната.

Най-интересни са резултатите в югоизточния сектор на обекта. Разчистена е част от калдаръмен път с дължина 10.30 метра и ширина 1.60 метра. Пътят се развива в южна посока, към Славова крепост. Около него личат останки от сгради, чието проучване е предстоящо.

Находките не се различават от намеринети през миналте години. Те илюстрират периодите XIII-XIV , XVI-XVII и XVIII и XIX век. Комплексиите данни от проучванията показва, че тази част на Мелник през цялото това време е кипял непрекъснат интензивен живот.

3. АРХИТЕКТУРЕН КОМПЛЕКС ЮЖНО ОТ ЦЪРКВАТА"Св. Никола"

През 1981 година продължи проучването на терена източно и североизточно от разкритото през 1980 година жилище. На около 25 м североизточно от него и 50 м огозападно от църквата " Свети Николо " бе разкрито водохранилище с размери 6.30/5.60/ 5.90 м. Градежът е от камъни споени с бял хоросан. Вътрешната стена е измазан с два пласт: Първият за подравняване на зидарията, а вторият е с хидрофобен разтвор.

От намерения по пода керпич, по който личат следи от колове, а също така в многобройните фрагменти от керемиди,

може да се предположи, че покривът е имал дървена конструкция, измазана от горе с глина и покрит с керемиди. Намерената върху пода византийска анонимна монета клас A_2 / 976 – 1035/ и другият материал показват, че водохранилището е било изоставено след 1014 година, когато Мелник пада под византийска власт.

Намереният масов материал/ керамика, накити, стрели, ножове/ по време се отнасят към IX – X век, XI,XII и XIII век. Макар определено да носи белезите на провинциалното производство тя не се различава от другите обекти в България. С изключение на излъсканите ивици тук се срещат всички видове украса: бразди, релефна украса, щемпелувана, украса със зъбно колело, мрежест орнамент, ямички, прави и вълнисти линии.

4. КРЕПОСТНА СТЕНА ИЗТОЧНО ОТ ЦЪРКВАТА"Св.НИКОЛА"

С разкритията през 1981 година общата дължина на тресето на крепостната стена достига 120 м. В двата края – на север и юг; са разчистени незначителни останки от кули и входове. Стената е изградено от ломен и речен камък на бял хоросан. За подобряване на зидарията в някои участъци са използувани тухли, а източната, лицева стена е била обмазана с бял хоросан. Ширината на стената е в зависимост от терена и варира между 1.45 и 1.70 метра. Запазена е във височина до 1.46 м.

Според комплексните данни строежът на стената и прилежащите и съоръжения се отнасят към първата четвърт на XIII век – времето на Деспот Алексий Слав. Забелязват се и две значителни преустройства, първото от които според намерените монети, е станало към средата на XIII век.

Продължи разкриването на помещенията северно от южната кула. Те са правоъгълни по план, леко вкопани в скалата. Стените им саби от плет или дърво върху каменно подложка, а покривът бил поддържан от греди. Разположението им във верига е непосредствено до стената и находките ги определят като казарма. Издигнати са едновременно със стената и са просъществували, според намерените в тях керамика и монети до началото на XIV век, когато престава да функционира и крепостта.

Интересни находки предоставят разкопаните 6 ями. Две от тях са били използувани като варници, три за отпадъци и една за хранителни припаси. Сред керамичния материал е намерен фрагмент от чиния с изображение на три човешки фигурисвързали ръце в ритуален танц. Ямите са разположени около разчистена при южната кула работилница за дребни метални предмети, застъпени в източния си край от преправка в стената.

Р. Морева

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ НА ОБЕКТ "СТЕНИМАХОС" - АСЕНОВГРАД

Разкопките през 1981 година се провеждаха на запад от хълма "Св. Архангели", който се намира на левия бряг на р. Асеница /Чая/ и е най-северната граница на средновековния град. Установи се, че на север от крепостните стени няма други градежи. Късноантичната стена, върху която лежи средновековната е била съвсем разрушена и затова не можа да се очертае плана на крепостта V - VI век. На дълбочина 2 м. от съвременния терен се попадна отново на античния некропол, от който общо са разчистени 14 гроба. Според откритите материали той се датира във втората половина на IV век.

След разчистването на терена, предоставен за проучване се установи, че крепостта от XI век е била разширена от хълма след XII век на юг и запад. Тогава тя била включена в трасето на средновековната крепостна стена, която охранявала средновековния град от север.

Материалите открити по време на разкопките са преди всичко керамика и накити. Най-общо керамиката се датира в грани-

покрити със златиста и сребриста ангоба и рисувани с червена. От накитите в най-голямо количество се откриват стъклени гривни, датирани от X до XIV век и четири обеци от XI век.

Н. Гиздова

РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТТА "ЦЕПИНА" ПРИ С.ДОРКОВО,ПАЗАРДЖИШКИ ОКРЪГ

През 1981 г. е работено в най-високата част на крепостта вътрешното пространство на цитаделата и западно от нея. Продължи проучването на разкритите през минали години жилища от V -VI в. вътрешното пространство ва ранно християнската църква и около щерна № 2.

На обект щерна № 2 се проучи терена около щерната, като се разкриха зидовете ѝ на дълбочина 1 м. Откритите находки са характерни закъсното средновековия: сребърна обеца, върхове на стрели, 1 медна корубеста монета от XIII в. и др. Керамиката е предимно средновековна.

При доразкриването зидовете на жилищата от V - VI век се попадна на тракийски културен пласт, от който са разчистени три огнища и събрана фрагментирана керамика.

Върху някои от жилищата от V - VI в минава зидът на цитаделата. Други са унищожени от строителството на щерна № 1, както и на раннохристиянска църква. Разкритите жилища представляват четириъгълни постройки . зидовете им са изградени в субструкция от ломенни камъни, споени с кал с плитки основи. При почистването на жилищата освен падналите камъни, керемиди и овъглени греди в насипа се откриват материали ,свързани с бита на населението: желязна обкова на лопата, свредели, ножчета, обръчи и други. На пода на жилище № 5,6 11 са намерини в голямо количество овъглени семена от жито и други култури много животински кости.

Намерине са на различни места 5 византийски монети от XIII в., Римска от Каракала /198 - 217 г./ и една антична /II - I в. пр.н.е./.

Продължи проучването на насипа в църквата между двете щерни. В наоса на църквата бюха открити XI християнски гроба, 3 от които са оградени с плочести камъни, а в един има дървен ккофчег. Гробният инвентар е представен от масивна бронзова гривна, две бронзови гривни от четворно вита тел, петлици, два наушници от обла медна тел с топчета - разложени, две обици /едната с манисто/ един бронзов пръстен и наниз от маниста.

В насипа на църквата преобладава трайкийската керамика. Намерени са и железен секач, железен копач, каменна брадва - чук /енеолитен тип/, бойни топки, кремъчни пластини от сърп със следи от смола и др.

Резултатите от проучванията и през тази година потвърдиха, че на крепостта е имало живот още от ранната желязна епоха, през Първата българска държава, късното средновековие и османското нашествие.

П.Гатев, Д.Янков, К.Стефанова

РАЗКОПКИ НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ГРАД КРЪН

През 1981 г. продължиха разкопките на некропола около останките от средновековната църква в сектор В. Проучена бе площ от 500 кв.м. Разкрити са още 22 християнски гроба /общо 29/ са намерени накити, при скелет на дете част от бронзов кръст - енколпион, а до черепа на друг детски скелет една византийска медна корубеста монета /рязана от XIII в./

Близо до останките на някои от разрушените при обработването на земята скелети са намирани обеци, пръстени или гривни. Интерес представляват два наушника, украсени с по три кухи сфери, запълнени със смолисто /ароматизиращо/ вещество.

В северозападната част на сектора са открити фрагменти от керамични съдове, работени на ръчно грънчарско колело, някои покрити със златиста ангоба, две византийски "анонимни" монети от край на X и началото на XI в. и седем ями. В две от ямите и около тях са намерени византийски медни корубести монети /цели и рязани/ от XIII в. и много късове от желязна сгур с шлак. Разкрити са и останки от два наземни жилища. Едното /с монета от XIII в./ бе пресечено от гробна яма, а другото е разположено в непосредствена близост , точно срещу подхода към църквата.

Резултатите от извършените проучвания ни дават възможност да заключим, че този район от предградията на средновековния град Крън е бил заселен през XI в., през XII - XIII в. там е съществувал занаятчийски комплекс, свързан с железообработването, а след изграждането на църквата, към края на XIIIи през XIV в. площта около нея се използувала за некропол.

Д.Димитрова

ПРОУЧВАНЕ НА УКРЕПИТЕЛНАТА СИСТЕМА - СЕВЕРЕН КРЕПОСТЕН ЗИД С КРЪГЛА КУЛА НА СРЕДНОВЕКОВНИЯ ЯМБОЛ

През м.юли продължи проучването на част от крепостната система на средновековния град Ямбол. На разстояние от 38 м. са разкрити северната и южната страници на северния крепостен зид и северните външна и вътрешна половина на ъгловата кръгла кула. Крепостният зид е граден от ломени камъни подбирани със сравнително гладка страна за лицева зидария споени с бял ронлив хоросан. Терените особености, дават основание да се смята, че около крепостта е имало вал вероятно с берма. Съществуват данни, макар и слабо изразени с монета, за ров пред вала.

Разчитането на стратиграфския пласт показва, че най-ранните останки тук са на праисторическо селище, после на селище от късната античност и ранновизантийската епоха и на [illegible] ранно българско селище. Разкритите части от северния крепостен зид с кръгла кула бележат възстановяването и разширяването на вече съществувала средновековна крепост. Това се вижда от съпоставянето на южния и северния крепостен зид, градеж, дебелини, архитектурни и конструктивни форми. По комплексни данни отнасяме северният крепостен зид към периода XII - XVI в. На лице са данни в края на XIV в., а най-вероятно през XV в. около северния крепостен зид били застроени жилищни постройки, и че северното лице на крепостния зид е било измазано с бял хоросан. Най-масовият материал от проучването са големи количества от керамични съдове от различни епохи.

Ив.Крайчев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ И ПРОУЧВАНИЯ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА КРЕПОСТ В ЯМБОЛ

Проучванията са насочени предимно към по-пълното изясняване на градоустройството в югозападния сектор на крепостта.

В кварталите I и III са разкопани 11 квадрата или общо 275 кв.м. площ.

В квартал I, южно от югозападната кула на крепостта и непосредствено до откритите през миналия сезон сгради са разчистени основите на още две.

По план те са правоъгълни, ориентирани с дългите си страни в посока север - юг и се състоят от по две помещения. Основите им са изградени от ломени местни камъни, а междинните зидове на помещенията от обработени каменни блокчета, със спойка от кал. Подовете им са от два пласта: долният от

натрошени камъни /чакъл/, а горният-от трамбована глина. В по-големите помещения има огнища /печки/. По намерената монета от Константин Х Дука /1058 - 1067/ и на други материали сградите се датират в XI век.

На дълбочина 0.60 - 0.80 м са открити останки от сгради, но изцяло запазени основи не са намерени и това не дава възможност за съставяне на по-точна представа за тяхните планове ориентировка, градеж и устройство. Материалите са характерни за XII - XIV в.

А.Милчев, П.Димитров, Ю.Шулекова

РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТТА "ПРЕЧИСТА" И СЕЛИЩЕТО В МЕСТНОСТТА "КАЗАНДЖИЙСКАТА ЛЪКА" ПРИ СЕЛО ГРАДНИЦА,ГАБРОВСКИ ОКР

В м."Пречиста" през 1981 г. са разкрити 32 м. от източната крепостна стена от Втората българска държава.

В м."Казанджийска лъка" е разкопана площ от 550 кв.м и са направени 4 сондажа на различни места. В разкопаната част през този сезон са установени същите културни напластявания известни от миналите кампании: от късната античност, ранното средновековие и епохата на византийското владичество, синхронни на тези от крепостта "Пречиста". Разкрити са две силно разрушени помещения, отнасящи се към късната античност. Първото от тях с размери 7,80/2.80 м, в чийто североизточен ъгъл бе открито голямо огнище, вероятно е било използувано за работилница. Второто е било жилище. По време на разкопките освен зидове на разрушени и унищожени до основи сгради бяха открити и разнообразни находки: керамика, конско снаряжение, фрагменти от стъклени съдове, медицински инструменти, накити/пръстени, обици, гривни/монети, оръжие и др. отнасящи се до различни исторически епохи - от късната античност до Второто българско царство.

Цв.Дремсизова - Нелчинова, Д.Димитрова

РАЗКОПКИ НА КРЕПОСТТА КРАЙ ГРАД МЕЗДРА

Разкопките на крепостта край гр.Мездра през 1981 г. са съсредоточени в три сектора; източен, южен и западен.

В източния сектор се изясниха плановите схеми на помещенията от късната античност и средновековието, както и конструкцията на двата масивни зида, части от укрепителни съоръжения през средновековието. В тяхната зидария се установи използването на сантарчна система.

В южния сектор продължи разкриването на масивната сграда, която е била опряна на южната крепостна стена. До сега тя има дължина 25 м и се състои от няколко верижни помещения. Зидовете й са градени от ломени камъни и хоросан с незначителен примес от счукани тухли. Субструкцията й има дълбочина 0.95 м, а от надстройката са запазени от 1 до 3 реда камъни. Върху хоросанения под се намери монета от IV в., която добре датира сградата, а от там и крепостната стена. При разкриване основите на споменатата сграда, попаднахме на силно обгорени пластове, наситени с фрагменти от енеолитна керамика и няколко оръдия на труда. Тези находки показват, че праисторическото жилище, открито през миналата година е продължило на запад. За съжаление поради силния пожар и по-късните строежи, вкопани в него не може да се определи както формата му, така и неговите размери.

В западния сектор разкрихме основи от няколко средновековни строителни периода. Те са градени от ломени камъни и кал. Някои от тях се явяват продължение на основите, разкрити през миналите кампании. Те лежат над масивната сграда. Трябва да отбележим, че в този сектор се наблюдават силно разрушаване и разбъркване на културните пластове.

Културният пласт изобилстваше с находки. Наред

с разнообразната домашна керамика, се намериха оръдия на труда, битови предмети, накити и пр. Трябва да отбележим също една миниатюрна плочка на тракийският конник и част от една втора с гръцки надпис - имената на посветителите.

Ек.Манова

ПРОУЧВАНИЯ КРАЙ СРЕДНОВЕКОВНАТА ЦЪРКВА В КЪРДЖАЛИ

По повод изкопи за канали и електрически кабели, южно от средновековната църква в квартал Веселчани, Кърджали и във връзка с оформяне на околната среда на същата църква бяха направени сондажи от запад и юг. Разкриха се плътни стени с дебелина към 1.30 м и на 5 м южно от южната стена на църквата. От външната страна на тази стена се попадна на гробове с материали от XII - XIV в. Разположението и устройството на тези стени показват сходство с разкритите през 1962 г., 1963г. стени източно и североизточно от църквата.

Ив.Крайчев

СПАСИТЕЛНИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА СРЕДНОВЕКОВНА КРЕПОСТ В ЗЕМЛИЩЕТО НА СЕЛО КАРАВЕЛОВО, ЯМБОЛСКО

Средновековна крепост, селище и некропол се намират в местността Дермен кеси, на 4.5 км западно от с.Каравелово, Ямболско, до левият стрямен бряг на един от завоите на р.Тунджа Тези археологически паметници са открити случайно при изравняване на терена за поливни площи. Механизаторите са засегнали частично източната и южната стени на крепостта и са разрушили по-голямата площ от селището и некропола.

Проучванията през 1981 г. разкриват части от източната и западната, и изцяло лицето на южната крепостна стена, с обща дължина 67 м. Начинът на изграждането им за сега, показа два строителни периода. При първият, се използувани големи дялани камъни и тухли, споени с бял хоросан, в който има примеси от ситно счукана керамика. При втория период са употребени грубо оформени камъни, фрагменти от мраморни корнизи, база и други, като спойката е от бял хоросан, но примесен с едро натрошени тухли.

До южната крепостна стена са разкрити основите на почти квадратната площадка, останките на опожарената постройка, /навес/ и гроб на възрастен индивид, ориентиран североизток - югозапад, без инвентар.

Разкрити и проучени са 9 гроба от некропола, от които 8 на възрастни индивиди и на дете, погребани чрез трупополагане по християнски начин. Положението на ръцете при всички скелети, липсата настъпалата при един от тях, наличието на остатъци от жертвена храна, фрагменти от керамика и въглени в гробовете показват запазването на елементи от езичекския обряд. Единствената находка е гривна от двойно усукана медна тел, намерена в гроба на детето.

Намерените от археологическите разкопки на крепостта и събраните от селището и некропола глинени, метални, стъклани, костени предмети, фрагменти от различни по големина, форма и украса керамични съдове доказват, че животът по тези места е възникнал около VI в. и с кратки прекъсвания е продължил до XIVв

С.Симеонов

РАЗКОПКИ В МЕСТНОСТТА ДЖЕВИЗЛИ БУНАР КРАЙ СЕВЛИЕВО

През 1981 г. е работено в три есктора. Доразкрито е вътрешното пространство на църква № 3, където е установен бурдюр по северната стена на църквата подобен на този по южната. На север от църкви № 1 и 2 са разчистени две помещения от XII - XIVв и 5 християнски гроба без инвентар.

Най-обширна площ - 1500 кв.м. е проучена североизточно от църквите. Разкопани са 6 сгради и 1 полуземлянка от XII - XIV в., пещи, канал за вода, водосборни ями. Разчистени

са и 4 християнски гроба.

В помещение 1, което вероятно е било железарска работилница са открити брадва, топор, боздуган, ножове, гвоздей, шлака.

Откритото през -този сезон потвърждава хронологията на селището: интензивно то е обитавано през IV - VI в., по-слаби са били следите от живот през IX - XI в. и най-много са останките от живот от Второто българско царство - XII - XIV в. След османското нашествие постепенно то било изоставено от обитателите си.

Ив.Джамбов

ТЕРЕННИ ОБХОЖДАНИЯ С СЪЩИНСКА СРЕДНА ГОРА, ПЛОВДИВСКИ ОКРЪГ

През 1981 г. бяха извършени теренни обхождания на редица крепости и селища ~~кх~~ в Същинска Средна гора землищата на селата: Мътеница, Старосел, Красново, Кръстевич, М.Крушево, Войнягово, Анево. Броят на посетените археологгически обекти е 19. Целта на обхожданията беше да се регистрират и едintифицират средновековните крепости в този район на Средна гора.

Повечето посетени паметници датират още от предримската епоха, като са продължили да съществуват и през късната античност. Най-значим паметник е селището и некрополът при с. Красново, Пловдивско. Селището обхваща над 1000, а могилният некропол около 10 дка площ.

От средновековните обекти най-голям интерес предизвиква крепостта край с.Красново. Стените й са запазени на височина до 4-5 м. Добре личат също и основите на крепостната църква и водохранилището. Особено внимание заслужава и средновековната крепост край с.Анево, Пловдивско, където стените са запазени на височина до 12 м.

През есента бяха проведени сондажни проучвания около средновековната църква-гробница в чертите на античния гра при Хисар. Открити бяха още два зидани гроба извън нея, до южната й стена.

М.Станчева

ЗАСВОДЕНО ПОМЕЩЕНИЕ ОТ XVI - XVII ВЕК В СОФИЯ

При разрушаване на постройка северно от сградата на ЦДНА бе освободено от съвременни строеж, градено в нея, изцяло запазено, правоъгълно, засводено помещение. Установи се, че се касае за много солидно градена постройка, включена в друга по-стара сграда, от която са оцелели само, непосредствено обхващащи засводеното помещение стени. Размерите на постройката заедно с тези стени са: дължина 11 м, ширина 7.3 м. Градежът е от речен камък и здрав хоросан в долните части на стените и от тухли с размери - 25 х 25 х 3 см за горната част на стените и свода. Светлата височина на помещението до зените на свода е 2.90 м.Градежът от лицевата страна на стените е клетъчен. На западната стена има два засводени прозоречни отвора, а на северната две плитки ниши.

Помещението не е използувано за битови нужди. Подчертаната грижа за якост на стените вероятно е свързана с по-особено предназначение, което е било в зависимост от разположените наблизо турски казарми. Изграждането му може да се отнесе към XVI в., когато този квартал се застроява с военни сгради но то е запазено не случайно до края на XIX в. и също така неслучайно не е било разрушено след Освобождението. Засводеното помещение е било свързано с предназначение, събитие, или лице, поради което е запазено до наши дни. То ще бъде съхранено и пре ложено за обявяване за паметник на културата, въпреки, че попада на платното на пешеходната алея.

Ек.Манова

РАЗКОПКИ В НИКОПОЛ

През тази година главните усилия бяха насочени по южния дял на Втория укрупителен пояс в средновековния укрупен град Никопол. Разкрити са нови части от този укрупителен пояс на протежение около 120 м. По него има различни етапи на преправки и много разрушения. След плътните крепостни съоръжения - бастиони по югозападния, южен и югоизточен сектори на втори укрепителен пояс върху склоновете на Калето, под един от запазените на голяма височина бастион, се откри многоъгъгълна основа на по-старо крепостно съоръжение. Непосредствено до него се разчисти и масивна кула с четириъгълен план, със запазена горна част от етаж с подпокривни греди /полуизгнили/и плява върху тях. Открита е и връзката между бастион от I укрепителен пояс и крепостното съоръжение с многоъгълен план. Сред съборените камъни от стените на кулата има части от два латински надписа: единият е от II - III в.; надгробен прокуратор, а другият е от II в. и се отнася до римска военна част.

Покрай вътрешната стена на крепостните стени от II укрепителен пояс са разкопани останки от средновековни жилища и пътеки надслани с плочи и калдъръм.

Материалите намерени върху разрушени сектори на крепостната стена сочат, че там е обитавано до към XVII - XVIIIв Това са фрагменти от порцеланови предмети с характерна украса, а някъде и с производствената марка на фабриката за порцеланови изделия в гр.Майсем, Саксония за XV - XVI век.

От насипите произхождат и средновековни български монети от XIII - XIV в., има и една полска от XIV в. и една византийска от XIV в.фрагменти от сграфито-керамика.

Ив.Крайчев

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РАЗКОПКИ НА ГРЪНЧАРСКА ПЕЩ В ГРАД ЯМБОЛ

През 1981 г. при разчистване на дворно място определено за строеж, в централната зона на гр.Ямбол, на около 1 км североизточно от средновековната крепост, е открита грънчарска пещ. Останки от пещи са разкрити на различни места в същия квартал във връзка със строителството на частни и обществени сгради през 1967 и 1972 г., но разчистванията не са документирани.

В процеса на проведените спасителни археологически разкопки се установи, че по план пещта е правоъгълна, като от нея са запазени само долната, затоплящата камера и предверието за подаване на горивото. Камерата е изградена от неизпечени правоъгълни тухли споени с глина, а предверието – от цепени камъни със спойка от кал.

В насипа, върху скарата и в предверието на пещта са намерени голям брой различни по големина столчета-триножници, върху които са били поставяни за изпичане разнообразни съдове. Събраните фрагменти от паници, кани,стомни, по техника на изработката, по формата и украсата се отнасят към XV-XVII век.

В. Любенова

СОНДАЖ В ОСНОВИТЕ НА ВОДОХРАНИЛИЩЕТО С. ЧУКОВЕЦ, ПЕРНИШКО

През 1980 год. в с. Чуковец, Пернишки окръг е регистрирана почти напълно запазена защитна сграда над съвременния каптаж, непосредствено над селото в местността " Кладенеца" , за която няма устни сведения кога е изградена. По план и техника на градеж тя разко се отличава от съвременното строителство. С цел да се изясни времето на нейното изграждане в началото

на август 1981 г. бе направен сондаж, който установи, че субструкцията има дълбочина само 19 см.

В план постройката е правоъгълна, полуцилиндрично засводена, ориентирана изток – запад. Изпълнена е изцяло от жълтеникави плочести местни камъни, споени с хоросан, който е овлажнен и придобил сивожълт цвят. Отворът е на запад и е по цялата ширина 2.20 м. Страниците на височина 1.20 м завършват с конзоли от бигор. С бигор е оформено челото на свода над тях. Същият материал е употребен за направата вътре на две двойки конзоли над които се издигат напречни ребра. Липсва мазилка, но частично е запазена подова настилка от плочи. Източната стена е права.

Трудно би могло да се свърже съоръжението с християнския култ, въпреки че е разположено не далеч от църквата с чийто най-ранен строителен период /XVII – XVIII в./ се оближава.

Д-рСл.Чолаков, М.Михайлов, М.Нейкова

ПРОУЧВАНЕ НА КЪСНОСРЕДНОВЕКОВНИЯ НЕКРОПОЛ НА НОС ЧИРАКМАН ПРИ ГРАД КАВАРНА

Проучванията през 1981 г. са съсредоточени в северните участъци, които до сега попадаха извънквадратната мрежа на некропола, както и в пластовете под достигнатите нива в изследваните при предишните експедиции квадрати. Проучени са 900 кв.м., в които се разчистиха нови 51 гроба. С тях разкритите до сега гробове станаха 610. Погребалният обряд и гробният инвентар, потвърждават досегашните данни за датировка на некропола. Множеството новооткрити ями под нивото на гробовете, не могат да се свържат с некропола. Откритите в някои от ямите остатъци от зърно/просо и пшеница/, както и изобилието на фрагменти от антична амфорна тара дават основание да се допусне, че ямите са служили за хранилище на античността.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРАИСТОРИЯ

С. Иванова

Проучване на неолитни находища в Родопите с. 3

Н. Сираков, С. Сиракова, И. Гацов, С. Иванова

Палеолитни проучвания в Ловешки окръг 4

И. Гацов

Теренни проучвания за локализиране на палеолитни обекти на територията на Варненски окръг 4

С. Сиракова

Археологически разкопки на палеолитното находище при с.Муселиево, Плевенски окръг 5

Л. Перничева

Сондажни проучвания на праисторически обекти в района на с. Катунци и с. Петрово, Благоевградски окръг 6

Н. Гиздова, К. Кънчев

Разкопки на късонеолитно селище при с. Калугерово, Пазарджишки окръг 8

М. Чохаджиев

Разкопки на праисторическо селище край с. Гълъбник, Пернишки окръг 9

П. Станев

Археологически разкопки на неолитното селище при с.Самоводене 9

М. Кънчев, Т. Кънчева

Разкопки на праисторическото селище от късния неолит, западно от Нова Загора 10

Х. Тодорова, Т. Димов

Разкопки на обект Дуранкулак 11

Х. Тодорова

Проучвания на късонеолитното и ранноенеолитното селище при

с. Тополница, Благоевградски окръг с. 13

А. Радунчева

Праисторическо селище до с. Седларе, Кърджалийски окръг 13

М. Кънчев, Т. Кънчева

Разкопки на селищната могила от халколита, северно от с. Съдиево 14

Ст. Чохаджиев

Археологически разкопки на енеолитното селище в м. "Чардако" с. Слатино, Кюстендилски окръг 15

Ил. Ангелова

Спасителни разкопки на селищна могила при Търговище 16

В. Гергов

Археологически разкопки на праисторическото селище в м. "Редутите" при с. Телиш, Плевенски окръг 17

М. Димитров

Отчет за разкопките на праисторическото селище в района на ВУЗ край Стара Загора 18

И. Иванов

Археологически разкопки на Варненския халколитен некропол 19

А. Бонев, Г. Александров

Разкопки на селището в м. "Багачина" край с. Сталийска махала, Михайловградски окръг 19

В. Илчева

Археологически разкопки на праисторическото селище в м. "Водопада" край с. Хотница, Велико Търновски окръг 20

А. Йоцова

Разкопки на селище от ранната бронзова епоха до с. Градец, Видински окръг 21

Р. Катинчаров, В. Мацанова

Археологически разкопки на селищната могила при с. Юнаците, Пазарджишки окръг 22

Р. Катинчаров, М. Кънчев, Т. Кънчева
Разкопки на селищната могила от бронзовата епоха в Нова Загора с. 23

Р. Катинчаров, А. Йоцова
Разкопки на селище от къснобронзовата епоха до с. Балей, Видински окръг 24

М. Кънчев, Т. Кънчев
Разкопки на некропол от къснобронзовата епоха в Нова Загора 26

В. Велков, Л. Гетов, М. Домарадски, Д. Гергова- Домарадска, Н. Танчева-Василева, И. Кръстев, Д. Съсълов, Г. Рибаров
Разкопки в Кабиле и неговата околност 26

В. Велков, В. Димитров
Подводни проучвания по южното Черноморие 28

АНТИЧНОСТ

Н. Гиздова, Ив. Панайотов
Археологически разкопки на крепостта в м. "Алков камък" при с. Костадиново, Пазарджишки окръг 29

Д. Гергова, Т. Калчев, Х. Добжанска
Разкопки на Тракийското селище при с. Пшеничево, Старозагорски окръг 29

Г. Китов, П. Теодосиев, П. Павлов
Тракийски надгробни могили в селищна система Ловеч 30

Т. Николов, Д. Янков, Кр. Калчев
Спасителни археологически разкопки на надгробни могили край Стара Загора 31

Н. Петрова
Археологически разкопки на тракийски надгробни могили в района на селата Грохотно, Гьоврен, Смолянски окръг 33

Т. Гергова, Ил. Кулов
Разкопки на Тракийски могилен некропол при селата Кочан и Сатовча, Благоевградски окръг 33

М. Миланов, Д. Цветанова-Агре
Разкопки на Тракийски могилен некропол край с. Лесковец, Михайловградски окръг с. 34

В. Найденова, Т. Тотевски
Тракийски могилен некропол край гр. Троян 35

М. Домарадски, Б. Николов
Спасителни разкопки на Тракийска надгробна могила пре с. Горна Кремена, Врачански окръг 36

Ст. Дамянов,П. Балабанов, Т. Стоянов
Спасителни разкопки в района на с. Дебелт, Бургаски окръг 36

В. Любенова
Спасителни разкопки край с. Негованци, Пернишки окръг 37

М. Домарадски, Д. Гергова, Ил. Илиев, Г. Илиев
Сондажни проучвания по долината на средна Струма - "Струма 81" 38

Л. Гетов
Спасителни разкопки на надгробна могила при язовир "Г.Димитров" 39

К. Маджаров, М. Маджаров
Археологически проучвания на римска пътна станция Субрадице при с. Христо Данов, Пловдивски окръг 39

Л. Ботушарова, Е. Кесякова
Спасителни разкопки в Пловдив 40

Т. Иванов, М. Почев, Н. Недялков, Р. Иванов
Разкопки в римския и ранновизантийски град Никополис ад Иструм 41

Т. Иванов, Т. Ковачева, Г. Кабакчиева, Х. Попова, С. Лазарова
Разкопки в Улпия Ескус 42

М. Чичикова, Б. Султов, В. Найденова, П. Драганчева, П. Владкова
Разкопки в Нове /български сектор/ 42

Л. Прес, И. Жиометски, В. Шуберт, Т. Сарновски
Разкопки в Нове /полски сектор/ 44

Я. Младенова, Й. Атанасова
Разкопки в Рациария 44

Сп. Машов
Разкопки на обект Августе при с. Хърлец, Врачански окръг с. 45
Сп. Машов
Разкопки на римска вила при с. Долна Кремена, Врачански окръг 46
П. Делев, Ив. Карайотов
Археологически разкопки в м. "Мишкова нива" край Малко Търново 46
Л. Русева-Слокоска, Л. Стайкова
Разкопки на надгробна могила в м. "Могилата" - Кюстендил 47
Г. Гинев
Археологически разкопки на могила 4 при с. Кралево, Търговишки окръг 49
Л. Стайкова
Разкопки на некропол от римската епоха в м. "Бански лозя" до гр. Кюстендил 49
Н. Гиздова
Разкопки на Тракийска надгробна могила при с. Малко Конаре, Пазарджишки окръг 49
А. Димитрова-Милчева, М. Ваклинова, Г. Кузманов, К. Вачева
Разкопки на Никополис ад Нестум 50
К. Маджаров, И. Йовчев, Н. Маджаров
Разкопки в Диоклетианопол /Хисар/ 51
Ив. Венедиков, Г. Лазов
Археологически разкопки в м. "Спасовица" при гр. Белово 52
Г. Александров
Археологически разкопки на крепостта Монтана 52
Т. Иванов, Л. Слокоска, Л. Стайкова
Археологически разкопки в Германия /Сапарева баня/ 53
Р. Катинчаров и Б. Борисов
Разкопки на средновековно селище и некропол върху селищна могила до с. Дядово, Сливенски окръг 54

Д. Топтанов, Г. Абдулов, П. Горбанов
Разкопки на крепостта "Красен" край Панагюрище с. 55
Р. Морева
Археологически проучвания в м. "Арменка" с. Горни Воден, Пловдивски окръг 56
П. Димитров, Б. Николов
Археологически разкопки на крепостта в м. "Градището" при с. Лиляче, Врачански окръг 56
К. Вахтел, Б. Бьоле, Г. Фон Бюлов
Разкопки на кестела Ятрус при с. Кривина, Русенски окръг 57
К. Койчева
Разкопки на късноантичната крепост в м. "Градище" - Габрово 58
Т. Ковачева, Т. Лазарова
Археологически проучвания на късноантичното селище Сторгозия при Плевен 58
К. Григорова
Археологически разкопки на късноантично имение до София 58
Т. Стоянов
Спасителни разкопки в Созопол 59
Л. Огненова- Маринова, Е. Теоклиева
Изследване на водоснабдителната система на късноантичния Несебър 60
С. Лисицов
Сондажни проучвания на късноантични укрепителни съоръжения в Котленско 60
М. Ваклинова, В. Тянкова
Разкопки на Червената черква при Перущица 61
Д. Николов, М. Вендел, Б. Бьотгер, Д. Янков, К. Калчев
Сондажни проучвания на м. "Калето" при с. Рупките, Старозагорски окръг 62

СРЕДНОВЕКОВИЕ

Р. Рашев

Разкопки в дворцовия център в Плиска с. 63

Т. Балабанов

Разкопки на обект 31 в Плиска 64

П. Петрова

Аеронаблюденията в археологическите проучвания на външния град на Плиска 65

Ж. Аладжов

Шкарп на дворцовата църква във Велики Преслав 65

Т. Тотев, Ст. Бонев

Разкопки по задача "Църкви и манастири" в Преслав 66

Т. Михайлова

Разкопки северно от западното крило на южната порта на вътрешната крепост - Велики Преслав 66

Ал. Кузев, К. Попконстантинов, П. Георгиев, А. Мединцева

Разкопки на манастира при с. Равна, Провадийско 67

С. Ангелова, Д. Доневска, Вл. Пенчев

Разкопки в Силистра 68

Р. Рашев, Ст. Станилов

Разкопки на ранносредновековно градище при с. Хума, Разградски окръг 70

Л. Дончева-Петкова

Разкопки при с. Одърци, Толбухински окръг 71

Л. Бобчева

Ранносредновековно селище в м. "Кованлъка", Толбухински окръг 72

Ж. Въжарова

Средновековно селище в м. "Над пясъка" при с. Голям извор, Разградски окръг 72

Ж. Въжарова

Средновековно селище над античния Ятрус при с.Кривина, Русенски 73

Ст. Михайлов, М. Сестримска

Разкопки на обект "Художествена галерия", Кюстендил с. 73

С. Йорданов

Разкопки на ранносредновековно селище при с. Горановци, Кюстендилски окръг 74

К. Капелкова

Археологическо проучване на средновековен некропол в района на Симеонов град, Хасковски окръг 75

И. Щерева

Средновековна църква и селище при с. Седларе, Кърджалийски окръг 75

Ст. Станилов, Г. Александров

Сондажни проучвания в землището на гр. Вълчедръм, Михайловградски окръг 76

Д. Станчев

Разкопки на средновековния некропол до с. Красен, Русенски окръг 77

М. П. Димитров

Археологически проучвания в Балчик 77

Ат. Михайлов, М. П. Димитров

Разкопки на некропола при Балчишката крепост 78

Е. Карамфилова

Средновековен некропол върху праисторическото селище до с. Гълъбник, 78

Й. Алексиев

Археологически разкопки на Царевец XXXIV - 80

Ат. Писарев

Археологически разкопки на Царевец - XXXII 81

Л. Квинто

Археологически разкопки на Царевец - XXVII 82

Л. Квинто

Археологически разкопки на Царевец - XXXIX 83

Зл. Генова

Археологически разкопки на Царевец - XXXVII с. 84
М. Долмова
Археологически разкопки на Царевец - XXVIII 85
Р. Анчева
Разкопки на Царевец - XXXI 86
П. Славчев
Археологически разкопки на Царевец - XXXVI 87
Ат. Попов
Разкопки на "Великата лавра" във Велико Търново 88
М. Робов
Археологически разкопки на обект "Кулата" в подножието на Трапезица във Велико Търново 90
Я. Николова
Археологически разкопки на църквата "Св. Димитър Солунски" във Велико Търново 90
Я. Николова
Археологически проучвания на обекта "Килифаревски манастир" 91
В. Димова, Ст. Йорданов
Археологически разкопки в средновековния град Червен 92
В. Нешева, Д. Димитрова, Б. Цветков, Г. Стоянов
Разкопки в Мелник 92
Р. Морева
Археологически проучвания на обект "Стенимахос" - Асенов град 96
Н. Гиздова
Разкопки на крепостта "Цепина" при с. Дорково, Пазарджишки окр. 97
П. Гатев, Д. Янков, К. Стефанова
Разкопки на средновековния град Крън 98
Д. Димитрова
Проучване на укрепителната система - северен крепостен зид с кръгла кула на средновековния Ямбол 99

Ив. Крайчев
Археологически разкопки и проучвания на средновековната крепост в Ямбол с. 100
А. Милчев, П. Димитров, Ю. Шулекова
Разкопки на крепостта "Пречиста" и селището в м. "Казанджийската лъка" при с. Градница, Габровски окръг 101
Цв. Дремсизова-Нелчинова, Д. Димитрова
Разкопки на крепостта край гр. Мездра 102
Ек. Манова
Проучвания край средновековната църква в Кърджали 103
Ив. Крайчев
Спасителни археологически разкопки на средновековна крепост в землището на с. Каравелово, Ямболско 103
С. Симеонов
Разкопки в м. "Джевизли бунар" край гр. Севлиево 104
Ив. Джамбов
Теренни обхождания в същинска Средна гора, Пловдивски окръг 105
М. Станчева
Засводено помещение от XVI - XVII век в София 106
Ек. Манова
Разкопки в Никопол 107
Ив. Крайчев
Археологически разкопки на грънчарска пещ в гр. Ямбол 108
В. Любенова
Сондаж в основите на водохранилището - с. Чуковец, Пернишки окр. 108
Д-р Сл. Чолаков, М. Михайлов, М. Нейкова
Проучване на късносредновековния некропол на Нос Чиракман при гр. Каварна 109

ОБЕКТИ
на които са издадени открити листове, но не са представени резюмета

1. Г. Тончева - гр. Дългопол, Сава, Цонево
2. Д. Балабанян - с. Овчарово-старожелязно селище
3. Г. Атанасов - с. Мадара - могили
4. Р. Георгиева - с. Проф.Иширково, Силистренски окръг
5. Д. Джонова - с. Кипилово, Сливенски окръг
   Берковица-Калето
6. М. Лазаров - . Камен бряг, Толбухински окръг
7. Ал.Минчев - Марцианопол
8. А. Салкин - Шабла-сондажи
9. Ив.Захариев - с. Дебнево, Ловешки окръг
   Траянови врата, Софийско
10. Ж. Въжарова - Обхождания-Толбухински окръг
    - Обхождания-Силистренски окръг
    - Обхождания-Пазарджишки окръг
    - Черниче - некропол
11. Т. Овчаров - Царевец-XXII